

Department of Law, University of Gothenburg
Master of Laws Programme
Master's Thesis, HRO800, 30 HP
Autumn semester 2025

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Ensidiga utbrytningar och folkrättens gränser

En studie av självbestämmanderätt, territoriell integritet och erkännande i
fallen Somaliland och Kosovo ur ett TWAIL-perspektiv

Abdishakur Mohamed Ahmed

Supervisor: Joachim Åhman
Examiner: Sari Kouvo

Innehållsförteckning:

Innehållsförteckning:	2
Förkortningar	4
Kapitel 1 - Inledning	5
1.1 Bakgrund och problembeskrivning	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Metod och material	7
1.4 Avgränsning	10
1.5 Disposition	11
1.6 Teoretisk ramverk - TWAIL	12
Kapitel 2 - Historisk bakgrund om Somaliland och Kosovo	15
2.1 Somaliland	15
2.2 Kosovo	16
Kapitel 3 - De rättsliga principerna och kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen	18
3.1 Självbestämmanderätt	18
3.1.1 Självbestämmanderätten i historisk kontext	18
3.1.2 Självbestämmanderätten i rättslig kontext	19
3.1.3 Vad menas med ett "folk"?	20
3.1.4 Extern och intern självbestämmanderätt	22
3.2 Territoriell integritet	23
3.2.1. Allmänt om Territoriell integritet	23
3.2.2 Territoriell integritet i praxis	24
3.3 Montevideokonventionen	25
3.3.1 Permanent befolkning	25
3.3.2 Bestämt territorium	26
3.3.3 En regering	26
3.3.4 Kapacitet att kunna ingå internationella relationer	27
3.4 Uti possidetis juris	28
3.4.1 Uti possidetis juris i kolonial kontext	28
3.4.2 Uti possidets juris utanför kolonial kontext	29
Kapitel 4 - Somaliland och Kosovo tillämpning av de rättsliga principerna och kriterierna i Montevideokonventionen	31
4.1 Somaliland och Kosovo och Montevideokonventionen	31
4.1.1 Somaliland och Montevideokonventionen	31
4.1.2 Kosovo och Montevideokonventionen	32
4.2 Somaliland och Kosovo och självbestämmanderätten	33
4.2.1 Somaliland och självbestämmanderätt	33
4.2.2 Kosovo och självbestämmanderätt	36
4.3 Territoriell integritet och uti possidetis juris i Somaliland och Kosovo fallen	38
4.3.1 Territoriell integritet och uti possidetis juris i Somaliland fallet	38
4.3.2 Territoriell integritet i Kosovo fallet	41
5. Analys	42
5.1 Analys av folkrättsliga principer och Montivideokonventionen ur ett TWAIL perspektiv	42

5.1.1 Avsaknad av en tydligt definition av begreppet folk	42
5.1.2 Problematisering av begreppet folk utifrån ett TWAIL perspektiv	46
5.1.1.3 Intern och extern självbestämmanderätt	47
5.1.1.4 Problematisering av externa självbestämmanderätt utifrån ett TWAIL perspektiv	51
5.1.2 Territoriell integritet	52
5.1.2.1 Territoriell integritet i rättsligt kontext	52
5.1.2.2 Problematiseringen av territoriell integritet utifrån ett TWAIL perspektiv	54
5.1.3.1 Montevideokonventionen	55
5.1.3.2 Problematisering av Montevideokonventionen utifrån ett TWAIL perspektiv	56
5.1.4.1 Uti possidets juris	57
5.1.4.2 Problematisering av uti possidets juris utifrån ett TWAIL-perspektiv	59
5.2 Tillämpningen av folkrättsliga principer och kriterier i fallen Somaliland och Kosovo	59
5.2.1 Montevideokonventionen	59
5.2.2 Självbestämmanderätten i Somaliland och Kosovofallen	60
5.2.2.1 Somaliland och extern självbestämmande rätt	60
5.2.2.2 Kosovo och självbestämmanderätt	63
5.2.3 Territoriell integritet i Somaliland och Kosovo fallen	64
5.2.3.1 Territoriell integritet i Somaliland fallet	64
5.2.3.2 Territoriell integritet i Kosovofallet	65
5.2.3.3 Sammanfattning	66
5.2.4 Uti possidets juris i Somaliland och Kosovo fallen	66
6. Slutsatser	68
6.1 Vad innebär de folkrättsliga principerna om självbestämmanderätt, territoriell integritet och uti possidets juris samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen för områden som vill bryta sig loss från sina moderstater, och hur kan såväl dessa principer som kriterier problematiseras utifrån ett TWAIL-perspektiv?	68
6.2 Hur kan dessa principer och kriterier tillämpas i fallen Somaliland och Kosovo för att förklara skillnaderna i erkännande?	70
7. Källförteckning	72
7.1 Författningar	72
7.2 Fördrag	72
7.3 Rättsfall	72
7.4 Resolutioner	73
7.5 FN-dokument och internationella rapporter	73
7.6 Böcker	73
7.7 Bokkapitel	73
7.8 Vetenskapliga artiklar	74
7.9 Tidningsartiklar	75
7.10 Webbaserade källor	76

Förkortningar

AI	Artificial Intelligence
AU	Afrikanska unionen
OAU	Organisationen för Afrikansk enhet
ICJ	Internationella domstolen (International Court of Justice)
FN	Förenta Nationerna
GA	FN:s generalförsamling
SCR	Supreme Court Reports
TWAIL	Third World Approaches to International Law
NATO	North Atlantic Treaty Organization
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Kapitel 1 - Inledning

1.1 Bakgrund och problembeskrivning

Frågor om ensidiga utbrytningar och spänningen mellan självbestämmanderätt och befintliga staters territoriella integritet har länge varit centrala i den internationella debatten. Dessa frågor har återkommande gett upphov till folkrättsliga diskussioner. Detta beror på att stater utgör en av folkrättens primära rättssubjekt.¹ Ämnet är särskilt intressant eftersom konflikten mellan territoriell integritet och extern självbestämmanderätt inte har hanterats konsekvent inom folkrätten. Eftersom självbestämmanderättens innebörd är oklar är det även osäkert om den ger rätt att ensidigt bryta sig loss från en moderstat utanför den koloniala kontexten samt under vilka villkor en sådan rätt kan uppstå. En annan fråga är om uppfyllandet av Montevideokonventionens artikel 1-kriterier räcker för statsbildning och erkännande inom folkrätten.

De rättsliga oklarheter som präglar folkrätten i fråga om ensidig utbrytning får konkreta konsekvenser för områden som eftersträvar självständighet. Två sådana områden är Somaliland och Kosovo. Dessa utgör illustrativa exempel på den problematik som uppstår i spänningsförhållandet mellan självbestämmanderätt och moderstaters territoriella integritet. Exempelen visar även hur denna konflikt påverkar frågan om erkännande. Somaliland och Kosovo är dessutom, såsom analysen i uppsatsen visar, särskilt lämpliga för att belysa problematiken kring begreppet "folk" och de krav som ställs för att en grupp ska anses utgöra ett "folk" med rätt att utöva extern självbestämmande. Jämförelsen mellan Kosovo och Somaliland väcker frågan om hur principen om territoriell integritet kan få olika rättsliga konsekvenser. Här aktualiseras även principen om "*uti possidetis juris*", som föreskriver orubbliga gränser,² och dess betydelse vid bedömningen av territoriell integritet vid ensidiga utbrytningar. Mot denna bakgrund blir behovet av en fördjupad analys av de folkrättsliga principer och kriterier som aktualiseras vid ensidiga utbrytningar som särskilt framträdande. För att belysa hur spänningen mellan självbestämmanderätt och territoriell integritet hanteras inom folkrätten krävs en ingående undersökning av både principernas innebörd och deras praktiska tillämpning. En sådan analys möjliggör även en kritisk granskning av varför folkrätten leder till olika rättsliga konsekvenser i till synes likartade situationer.

¹ Ove Bring m.fl., *Sverige och folkrätten*, 6 uppl. (Norstedts Juridik 2020), s. 71.

² *ibid.*, s.76.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utreda innebörden av centrala folkrättsliga principer, såsom självbestämmanderätt, territoriell integritet och uti possidetis juris, samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen, i förhållande till områden som eftersträvar utbrytning från sina moderstater.

Ett ytterligare syfte är att tillämpa dessa folkrättsliga principer och kriterier på fallen Somaliland och Kosovo i syfte att analysera varför Kosovo har erkänts som stat av flera stater, medan Somaliland inte har erhållit motsvarande erkännande.

Uppsatsen syftar även till att problematisera både de ovan nämnda folkrättsliga principerna och kriterierna i Montevideokonventionen, utifrån ett TWAIL-perspektiv.

För att uppnå syftet med uppsatsen ska följande frågor besvaras.

Fråga 1

Vad innebär de folkrättsliga principerna om självbestämmanderätt, territoriell integritet och uti possidetis juris samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen för områden som vill bryta sig loss från sina moderstater, och hur kan såväl dessa principer som kriterier problematiseras utifrån ett TWAIL-perspektiv?

Fråga 2

Hur kan dessa folkrättsliga principer och kriterier tillämpas i fallen Somaliland och Kosovo för att analysera hur deras innebörd kan bidra till att förklara skillnaderna i erkännande mellan de två fallen?

1.3 Metod och material

För att besvara uppsatsens frågeställningar och därmed uppfylla dess syfte används flera olika metoder. Den första frågeställningen besvaras främst genom en rättsdogmatisk metod. Denna metod är svår att definiera exakt. Den präglas av viss oklarhet och ibland även motsägelser.³ Övergripande kan den ändå beskrivas som ett sätt att söka svar i de allmänt accepterade rättskällorna.⁴

Folkrättens rättskällor återfinns i artikel 38 i Internationella domstolens stadga. Artikeln anger vilka källor domstolen bygger sina avgöranden på. Dessa utgörs av internationella konventioner, internationell sedvanerätt och allmänna rättsgrundsatser som erkänns av civiliserade stater.⁵ Som sekundära rättskällor beaktar domstolen även rättspraxis och de mest kvalificerade folkrättsliga författarnas doktriner från olika länder. Dessa används som hjälpmedel för att fastställa gällande rätt.⁶

I denna uppsats tillämpas flera internationella konventioner och folkrättsliga principer, såsom *uti possidetis juris*. Därtill används *internationell sedvanerätt för att fastställa de rättsliga förutsättningarna kring självbestämmanderätten och territoriell integritet*. Folkrättslig doktrin kompletterar dessa källor för att tydliggöra innebörden i angivna principer och de kriterier som finns stadgad i artikel 1 i Montevideokonventionen. Det finns skillnad mellan rättsliga normer och doktrinära uppfattningar om dessa normer, då de har olika rättskällevärde.⁷ Slutligen används även rådgivande yttranden från Internationella domstolen (ICJ) som tolkningsunderlag för relevanta folkrättsliga principer gällande självbestämmanderätt, territoriell integritet och *uti possidetis juris*.

Det råder oklarhet kring självbestämmanderättens innebörd. Särskilt oklart är om rätten ger folk möjlighet att bryta sig loss från sin moderstat utanför den koloniala kontexten. Det är även oklart under vilka förutsättningar en sådan rätt kan aktualiseras. Mot den bakgrunden har jag valt att använda ett avgörande från Kanadas högsta domstol i "*Reference re Secession of Quebec*". Avgöranden från nationella domstolar utgör emellertid inte rättskällor inom folkrätten, eftersom de inte ingår i de källor som anges i artikel 38 i Internationella domstolens stadga. Jag är således medveten om den metodologiska svaghet som följer av att

³ Maria Nääv och Mauro Zamboni (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl. (Studentlitteratur 2018), s. 21.

⁴ *Ibid.*, s.21.

⁵ Statute of the International Court of Justice, art. 38.

⁶ *Ibid.*

⁷ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s. 76.

använda nationella avgöranden vid tolkningen av självbestämmanderätten. Det bör dock framhållas att Kanadas högsta domstol i sitt avgörande prövade en folkrättslig fråga, nämligen huruvida det enligt folkrätten föreligger en rätt till självbestämmande som skulle kunna ge Quebecs regering eller nationalförsamling rätt att utträda ur Kanada.⁸ Domstolens uttalanden har i folkrättslig doktrin tillmätts avsevärd betydelse vid tolkningen av självbestämmanderätten. Exempelvis har Henriksen identifierat detta yttrande som det mest auktoritativa inom området.⁹

Som en del av min rättsdogmatiska metod använder jag även resolutioner antagna av FN:s generalförsamling som ett kompletterande verktyg. Dessa resolutioner bidrar till att förtydliga innebörden av relevanta folkrättsliga principer. En central fråga är om generalförsamlingens resolutioner utgör en del av gällande rätt inom folkrätten. Generalförsamlingens resolutioner är inte rättsligt bindande utan utgör rekommendationer. Därför utgör de i strikt rättsdogmatisk mening inte en del av gällande rätt och räknas inte heller som rättskällor enligt artikel 38 i Internationella domstolens stadga. Inom folkrättslig doktrin finns dock en uppfattning att generalförsamlingens resolutioner kan påverka utvecklingen av internationell sedvanerätt, eftersom de kan återspegla statspraxis.¹⁰ För att förstå innebörden av självbestämmanderätten och territoriell integritet är generalförsamlingens resolutioner centrala, särskilt *Friendly relations-deklarationen* och *deklarationen om självständighet för koloniala länder och folk*. Jag använder dessa resolutioner i min uppsats för att analysera de rättsliga principernas innebörd och för att tillämpa dem i mina fallstudier.

Inom den rättsdogmatiska metoden används, utöver FN:s generalförsamlings resolutioner, även en resolution och uttalanden från *Afrikanska unionen* samt *Afrikanska unionens Constitutive Act*. Dessa dokument utgör tolkningsunderlag för att förtydliga centrala folkrättsliga principer såsom uti posides juris, territoriell integritet och självbestämmanderätt. Materialet används vidare för att analysera och tillämpa dessa principer på Somaliland, där Afrikanska unionens praxis avseende territoriell integritet har särskild betydelse.

Den rättsdogmatiska metoden används inte enbart för att fastställa gällande rätt, utan möjliggör även en kritisk granskning av denna¹¹. I uppsatsen använder jag därför rättsdogmatisk metod för att synliggöra brister, svagheter och motsägelser i de relevanta

⁸ Supreme Court of Canada, Reference re Secession of Quebec, 1998 SCR 217, para.2.

⁹ Anders Henriksen, *International Law*, 3 uppl. (Oxford University Press 2021), s. 64.

¹⁰ Blaine Sloan, 'General Assembly Resolutions Revisited (Forty Years Later)', *British Yearbook of International Law*, vol. 58, nr 1 (1987), s. 6.

¹¹ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s. 36.

rättsliga principerna och konventionerna. Enligt min bedömning är dock den rättsdogmatiska metoden otillräcklig för ett heltäckande kritiskt förhållningssätt till folkrätten. Eftersom folkrätten i stor utsträckning har utvecklats i en politisk kontext kan innebörden av rättsliga principer variera mellan olika delar av världen.

Mot denna bakgrund använder jag ett TWAIL-perspektiv för att belysa de problem och brister som finns i de folkrättsliga principerna och kriterierna i Montevideokonventionen. För att ytterligare synliggöra dessa brister och visa att folkrätten inte är universell, använder jag TWAIL-perspektivet för att visa hur vissa grupper och geografiska områden, särskilt i det globala syd eller tredje världen, exkluderas och missgynnas av tillämpningen av folkrättsliga principer och kriterier. Den kritiska ansatsen med TWAIL genomsyrar hela min analys där jämförelsen mellan Somaliland och Kosovo används för att, med hjälp av ett TWAIL-perspektiv, problematisera de folkrättsliga principerna..

Slutligen använder jag en komparativ liknande metod i uppsatsen för att jämföra Somaliland och Kosovo. Den komparativa metoden syftar till att urskilja likheter och skillnader mellan olika rättssystem.¹² Uppsatsens metod är inte strikt komparativ, utan har snarare en komparativt liknande karaktär. Relevanta folkrättsliga principer och Montevideokonventionens kriterier appliceras på fallen Somaliland och Kosovo för att synliggöra likheter och skillnader. Genom denna analys belyses folkrättens komplexitet och möjliga skäl till att många stater erkänner Kosovo, men inte Somaliland.

Avslutningsvis bör klargöras varför visst material används i kapitel 2, 4 och delar av kapitel 5 som faller utanför rättskällorna i folkrätten enligt artikel 38 i domstolens stadga. Materialet ger bakgrundsinformation om Somaliland och Kosovo, och utgör ofta inte folkrättslig doktrin. Det används för att beskriva den historiska och faktiska bakgrunden, vilket är nödvändigt för jämförelsen och analysen av hur Montevideokonventionens kriterier och relevanta folkrättsliga principer tillämpas i båda fallen.

I uppsatsen har AI-baserade språkverktyg, som exempelvis ChatGPT använts i begränsad omfattning för språkbearbetning och grammatisk korrekthet samt för att få till enhetlig referenshantering i uppsatsen. Samtliga idéer, analyser, slutsatser samt val av källor är författarens egna.

¹² Ibid., s. 143.

1.4 Avgränsning

I denna uppsats har noggrant övervägda avgränsningar gjorts för att möjliggöra en fördjupad analys av forskningsämnet. Studien är avgränsad till att behandla följande folkrättsliga principer: territoriell integritet, *uti possidetis juris*, självbestämmanderätten samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen. Dessa analyseras i kontexten av territorier som på olika sätt strävar efter att bryta sig loss från sina moderstater. Eftersom studien fokuserar på frågan om ensidig utbrytning ligger erkännandets rättsverk utanför undersökningens ram. Uppsatsen undersöker därför enbart varför Somaliland inte erkänns som stat och varför Kosovo erkänns, utan att analysera de rättsliga konsekvenserna av erkännande eller icke-erkännande. Inom folkrätten finns två huvudsakliga teorier om erkännandets betydelse: den *deklaratoriska* och den *konstitutionella teorin*. Eftersom erkännandets betydelse inte analyseras i denna uppsats behandlas inte heller dessa teorier. Vidare behandlar uppsatsen uteslutande områden som har brutit sig loss från sina moderstater utan dessa staters samtycke. Det finns flera exempel på territorier som har bildat egna stater efter att ha erhållit moderstatens godkännande, som exempelvis Eritrea och Sydsudan. Dessa fall behandlas dock inte närmare i uppsatsen. Även om det finns flera områden som ensidigt har brutit sig loss har jag valt att avgränsa undersökningen till att enbart omfatta Somaliland och Kosovo.

Det finns flera skäl till valet av just Somaliland och Kosovo som fallstudier. Ett första skäl är att det föreligger flera likheter mellan fallen. Både Somaliland och Kosovo är territorier som ensidigt har brutit sig loss från sina respektive moderstater utan dessa staters godkännande. Vidare uppfyller båda territorierna kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen, till skillnad från andra självständighetssträvande områden. En ytterligare likhet är att befolkningen i både Somaliland och Kosovo har utsatts för grymheter av de stater som de söker självständighet från. Det är därför relevant att undersöka i vilken utsträckning dessa övergrepp kan utgöra grund för utövandet av extern självbestämmanderätt i form av ensidigt utbrytning.

Utöver dessa likheter finns det även betydande skillnader mellan fallen som gör dem särskilt intressanta att studera i jämförelse med varandra. En central skillnad är att Kosovo är beläget i Europa, medan Somaliland är beläget i Afrika. Detta möjliggör en analys av hur innebörden och tillämpningen av de relevanta folkrättsliga principerna kan variera mellan olika regionala kontexter, vilket i uppsatsen problematiseras utifrån ett TWAIL-perspektiv.

En ytterligare väsentlig skillnad, som också utgjorde en bidragande faktor till valet av fall, är att Kosovo har erkänts som stat av över 100 stater, medan Somaliland i praktiken saknar internationellt erkännande och endast erkänns av Israel. Detta illustrerar att Kosovos självständighet åtnjuter ett betydande internationellt stöd, medan Somalilands självständighetsanspråk inte har erhållit motsvarande stöd. Mot denna bakgrund syftar uppsatsen till att undersöka vilka folkrättsliga förklaringar som kan finnas till grund för denna skillnad i erkännande.

Det bör samtidigt framhållas att innebörden av de ovan nämnda folkrättsliga principerna och kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen inte utgör de enda förklaringsfaktorerna till varför Kosovo har erkänts som stat av ett stort antal stater, medan Somaliland inte har erkänts i motsvarande utsträckning. Det finns även politiska förklaringar till detta förhållande. Eftersom uppsatsen bygger på en rättsdogmatisk metod behandlas dock inte dessa politiska aspekter.

1.5 Disposition

Genom uppsatsens inledande del har jag redogjort för uppsatsens ramar genom att presentera syfte, frågeställningar, avgränsningar, metod och material samt det teoretiska ramverket.

I uppsatsens andra del, det vill säga kapitel två, ger jag en kort historisk bakgrund till Somaliland och Kosovo, vilka utgör uppsatsens fallstudier. Syftet med den historiska bakgrunden är att förklara de omständigheter som har föranlett att Somaliland respektive Kosovo har utropat självständighet från sina respektive moderstater.

I kapitel tre redogör jag för den rättsliga bakgrunden avseende självbestämmanderätten, territoriell integritet, kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen samt principen uti possidetis juris. I detta kapitel behandlas dessa rättsliga principer och kriterier på ett generellt plan i syfte att besvara uppsatsens första frågeställning.

I kapitel fyra tillämpar jag de redogjorda rättsliga principerna och kriterierna i Montevideokonventionen på fallen Somaliland och Kosovo i syfte att besvara uppsatsens andra frågeställning.

I kapitel fem analyserar jag det material som har presenterats i kapitel tre och fyra. Analysen avser såväl innebörden av de relevanta rättsliga principerna som deras tillämpning i de två

fallstudierna. I kapitel fem problematiserar jag även de rättsliga principerna och kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen utifrån ett TWAIL -perspektiv för att besvara den första frågeställningen på uppsatsen. I det avslutande kapitlet, kapitel sex, presenterar jag de slutsatser som har dragits i uppsatsen.

1.6 Teoretisk ramverk - TWAIL

TWAIL uppstod ur ett behov av att fler röster skulle komma till tals inom internationell rätt. Inriktningen utvecklades för att lyfta fram tredje världens perspektiv och därigenom uppmärksamma frågor som tidigare inte diskuterats eller fått tillräcklig uppmärksamhet. TWAIL har därför som ambition att frigöra och stärka de röster som inte har blivit hörda genom att sätta tredje världen i centrum.¹³ Denna riktning växte fram i samband med avkoloniseringen för att bidra till utformningen av den nuvarande internationella rättsordningen, för att senare utvecklas till ett alternativ till det etablerade synsättet på folkrätten.¹⁴

TWAIL kan delas in i två faser: Twail 1, respektive 2. Den första fasen, TWAIL I, bestod av tänkare från den tredje världen som under 1960- och 1970-talen drev kampanjer för att påskynda avkoloniseringen, stärka tredje världens suveränitet och skapa en internationell ekonomisk ordning som var central för inrättandet av en mer jämlik global rättsordning. Efter denna fas, med de förändrade förutsättningarna under 1990-talet, utvecklades TWAIL 2. Under denna andra fas blev visionen att utforska och visa hur idéerna från den första TWAIL-generationen fortsatt var relevanta, även om dessa idéer behövde omformuleras och omarbetas för att möta en ny tids utmaningar.¹⁵

Frågan om vad som avses med tredje världen är svår att ge en tydlig och precis definition.¹⁶ Tredje världen kan avse geografiska territorier som det globala syd eller syfta på en grupp länder med gemensamma politiska ideologier. Begreppet används även för att beskriva stater och folk i underordnad ställning.¹⁷ Enligt Mutua utgör tredje världen en realitet bestående av geografiska, politiska och oppositionella faktorer som skiljer sig från västvärlden. Begreppet

¹³ Justine Bendel, 'Third World Approaches to International Law: Between Theory and Method', i Rossana Deplano och Nicholas Tsagourias (red.), *Research Methods in International Law: A Handbook* (Edward Elgar Publishing 2021), s. 402..

¹⁴ *Ibid.*, s 403.

¹⁵ Antony Anghie, 'Rethinking International Law: A TWAIL Retrospective', *The European Journal of International Law*, vol. 34, nr 1 (2023) ,s. 8.

¹⁶ Bendel, 'Third World Approaches to International Law', s. 403.

¹⁷ *Ibid.*, s. 403.

bär också en historisk betydelse och syftar på en gemensam erfarenhet bland icke-europeiska samhällen förenade i opposition till den västerländska maktordningen.¹⁸

TWAIL-anhängare har fokuserat på att studera relationen mellan kolonialism och folkrätt, vilket utgjorde grunden för TWAIL 1. TWAIL 2 har fördjupat studiet av nykolonialism. Analysen har bland annat kretsat kring frågan om kolonialismen var en komponent av folkrätten som det gick att frigöra sig från, eller om den är en central och bestående del av folkrättens utveckling.¹⁹ Detta har resulterat i kritiska frågor om vem som har utformat folkrätten och för vilket syfte. Därmed har TWAIL också problematiserat folkrätten som universell, särskilt med avseende på de mänskliga rättigheternas eurocentriska prägel.²⁰ Exempelvis utgår folkrättsliga principer som självbestämmanderätt och statskap från Europas historia, vilket Koskenniemi påpekar då han hänvisar till folkrättens europeiska utgångspunkter.²¹

TWAIL anhängare menar vidare att folkrätten har använts som verktyg för kolonisering av tredje världen. Kolonialismen är också djupt integrerad i den internationella rättsordningen som etablerades efter andra världskriget. Flera av de nya staterna har fortsatt tillämpa rättsregler utformade av kolonialmakterna, särskilt inom områden som antiterroristlagstiftning.²² Många TWAIL anhängare anser därför att den formella avkoloniseringen inte avslutade kolonialismen, utan att denna består i nya former.²³ Kolonialismens fortlevnad synliggörs genom att studera hur koloniala rättsliga innovationer omformulerats och använts återigen för att kontrollera och exploatera i en postkolonial värld.²⁴

TWAIL anhängare är även kritiska till idén om staternas jämlikhet som uttrycks i FN-stadgan, eftersom de menar att denna inte beaktar den historiska och materiella verkligheten bakom begreppet *suveränitet*.²⁵ De hävdar att begreppet suveränitet skapades av europeiska makter för att exkludera och marginalisera icke-europeiska folk, och att det senare överlämnades som

¹⁸ Makau W. Mutua, 'What Is TWAIL?', Proceedings of the ASIL Annual Meeting, vol. 94 (2000), s. 35.

¹⁹ Bendel, 'Third World Approaches to International Law', s. 404-405.

²⁰ Ibid., s. 405.

²¹ Luis Eslava & Sundhya Pahuja, 'Beyond the (Post)-Colonial: TWAIL and the Everyday Life of International Law', Journal of Law and Politics in Africa, Asia and Latin America - Verfassung und Recht in Übersee (VRÜ), vol. 45, nr 2 (2012), s. 196.

²² Antony Anghie, 'Rethinking International Law', s. 24.

²³ Ibid., s. 9.

²⁴ Ibid., s. 35.

²⁵ Bendel, 'Third World Approaches to International Law', s. 405.

en "gåva" från Europa.²⁶ Ur ett TWAIL-perspektiv bör suveränitet därför analyseras som ett exkluderande rättsligt verktyg inom folkrätten.²⁷

²⁶ Antony Anghie, 'Rethinking International Law', s. 28.

²⁷ *Ibid.*, s. 28.

Kapitel 2 - Historisk bakgrund om Somaliland och Kosovo

2.1 Somaliland

Det område som i dag kallas Somaliland var tidigare en brittisk koloni.²⁸ Somaliland erhöll sin självständighet från Storbritannien den 26 juni 1960. Redan fem dagar senare, den 1 juli 1960, gick området samman med det tidigare italienska Somaliland. Tillsammans bildade de staten Somalia. Unionen mellan de två tidigare kolonierna hade präglats av betydande problem. Trots problemen höll landet ändå samman fram till 1969. Då tog Siad Barre makten genom en statskupp. Under hans regim utsattes befolkningen i Somaliland för omfattande förtryck. Detta ledde så småningom till ett uppror mot regimen.²⁹ Motståndet mot regimen utvecklades till ett fullskaligt krig som bröt ut 1988. Detta ledde till att Siad Barres regim genomförde omfattande bombningar i dagens Somaliland.³⁰ Som en följd av kriget och den intensiva bombningen dödades över 20 000 personer. Konflikten resulterade dessutom i en omfattande förstörelse i Somaliland. Siad Barres regim föll 1991, och Somaliland deklarerade då sin självständighet från resten av Somalia. Efter Siad Barres fall drabbades resten av Somalia av ett omfattande inbördeskrig. Somaliland har, till skillnad från övriga delar av Somalia, lyckats etablera en fungerande statsförvaltning.³¹ År 2001 genomfördes en folkomröstning om den nya konstitutionen som Somaliland antog. Två tredjedelar av de röstberättigade deltog. Av dessa röstade 97 procent för att anta konstitutionen. Detta bekräftade återigen Somaliland som en suverän stat.³²

Trots att Somaliland har varit självstyrande i över tre decennier och sedan 2003 genomfört fredliga och demokratiska val, har landet fortfarande inte erkänts som en självständig stat av något annat land.³³

²⁸ Richard W. Rahn, 'The Curious Case of Somaliland', Discovery Institute, 6 januari 2005. Hämtad 8 november 2025: <https://www.discovery.org/a/2373>

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ Rahn, 'The Curious Case of Somaliland'.

³² Ibid.

³³ Ferragamo, Mariel & Klobucista, Claire, 'Somaliland: The Horn of Africa's Breakaway State', *Council on Foreign Relations*, uppdaterad 21 januari 2025. Hämtad 8 december 2025. www.cfr.org/backgrounders/somaliland-horn-africas-breakaway-state. Detta har dock ändrats då Somaliland har erkänts som en stat av Israel. Israel är den första och enda staten som har erkänt

2.2 Kosovo

Den 17 februari 2008 deklarerade Kosovos parlament att Kosovo är en självständig stat från Serbien³⁴. Kosovo erkänns idag som en stat av över 110 länder.³⁵ Kenya var det senaste landet att lämna sitt erkännande.³⁶ Kenya erkände Kosovo som en självständig stat i mars 2025.³⁷

Kosovo var tidigare en självstyrande provins inom Serbien under det forna Jugoslavien.³⁸ Majoriteten av Kosovos befolkning utgörs av etniska albaner. Det finns även en serbisk minoritet. Kosovos självstyre upphävdes 1989 av Slobodan Milošević. Under hela 1990-talet kämpade Kosovoalbanerna för att återupprätta självstyret i regionen eller för att uppnå självständighet.³⁹ År 1998 inledde Serbien en militär och polisiär offensiv i Kosovo. Detta ledde till omfattande övergrepp. Efter flera misslyckade politiska förhandlingar för att lösa konflikten inledde NATO år 1999 en luftkampanj mot Serbien. Syftet var att driva bort de serbiska styrkorna från regionen.⁴⁰ Efter Natos operation antog FN:s säkerhetsråd resolution 1244 (1999). Genom denna etablerades en FN-administration i Kosovo med mandat att tillfälligt styra regionen och avgöra dess politiska och rättsliga status.⁴¹

Under en period av 9 år administrerades Kosovo av FN, men frågan om dess slutliga status förblev olöst. I november 2005 utsåg FN Martti Ahtisaari till särskilt sändebud för Kosovo. Han fick i uppdrag att leda förhandlingar mellan Kosovoalbanerna och Serbien. I mars 2007 lade Ahtisaari fram ett förslag. Det innebar att Kosovo efter en övergångsperiod med fortsatt FN-administration skulle bli en självständig stat. Förslaget accepterades av de kosovoalbanska ledarna, men avvisades av Serbien. Efter Serbiens avvisande tog EU,

Somaliland som en stat. SVT Nyheter, 'Israel erkänner Somaliland som en suverän stat', 26 december 2025. Hämtad 29 december 2025:

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/israel-erkanner-somaliland-som-suveran-stat>

³⁴ BBC News, 'Kosovo Declaration of Independence', 17 februari 2008. Hämtad 8 november 2025: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249677.stm>

³⁵ Reuters, 'Kenya recognises Kosovo as independent state, first such move in five years', 26 mars 2025. Hämtad 8 november 2025:

<https://www.reuters.com/world/europe/kenya-recognises-kosovo-independent-state-first-such-move-five-years-2025-03-26/>

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Christopher J. Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition', ASIL Insights, vol. 12, nr 2 29 februari 2008. Hämtad 8 november 2025:

<https://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>

³⁹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

Ryssland och USA initiativ till nya förhandlingar, så kallade *trojkan*. Dessa pågick mellan augusti och december 2007. I december stod det klart att parterna inte kunde nå en överenskommelse om Kosovos rättsliga status. Förhandlingarnas misslyckande ledde till att Kosovo utropade självständighet från Serbien.⁴²

⁴² Ibid.

Kapitel 3 - De rättsliga principerna och kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen

3.1 Själbestämmanderätt

3.1.1 Själbestämmanderätten i historisk kontext

Själbestämmanderätten har sitt ursprung i en politisk kontext. Begreppet myntades av USA:s dåvarande president, Woodrow Wilson, som i sitt tal till kongressen presenterade de så kallade *fjorton punkterna*. I detta tal uttryckte Woodrow Wilson att folk och nationer bör ges möjlighet att bestämma sina egna politiska institutioner.⁴³ Denna idé har i efterhand kopplats till utvecklingen av principen om självbestämmanderätt. Själbestämmanderätten sträcker sig dock längre än Wilsons fjorton punkter, eftersom den redan under franska revolutionen användes för att möjliggöra att folket skulle utöva makten.⁴⁴ Dessutom åberopades självbestämmanderätten av de amerikanska revolutionärerna, som använde den för att frigöra sig från en främmande makt för att etablera ett folkstyre.⁴⁵

Vidare har självbestämmanderätten också stötts av Lenin i syfte att maximera demokratin och minimera nationalismen, eftersom den ansågs gynna arbetarnas intresse i deras klasskamp.⁴⁶ Efter andra världskriget lyckades många frihetsrörelser i Asien och Afrika upplösa imperialistiska strukturer och frigöra sig från dem. Dessa antikoloniala rörelser använde självbestämmanderätten som stöd i sin kamp för att frigöra sig från kolonialismen.⁴⁷

Själbestämmanderätten har vidare med tiden utvecklats från en politisk till en rättslig princip under 1900-talet. Richard Falk menar att fyra faktorer har möjliggjort denna utveckling. För det första har de europeiska kolonialmakternas kapacitet försvagats till följd av första och andra världskriget. För det andra har nationalismen vuxit fram och stärkts av grundläggande

⁴³ Woodrow Wilson, 'President Woodrow Wilson's Fourteen Points', 8 January 1918, The Avalon Project, Yale Law School. Hämtad 10 november 2025: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp

⁴⁴ Patrick Thornberry, 'The Principle of Self-Determination', i Vaughan Lowe och Colin Warbrick (red.), *The United Nations and the Principles of International Law: Essays in Memory of Michael Akehurst* (Routledge 1994), s. 176.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 176.

⁴⁶ *Ibid.*, s. 176.

⁴⁷ Lea Brilmayer, 'Secession and Self-Determination: A Territorial Interpretation', *Yale Journal of International Law*, vol. 16 (1991), s. 181-182.

demokratiska krav på representativt och legitimt statskick samt delaktighet för alla medborgare. Till det bidrog även Sovjetunionens och östblockets stöd till kampen mot kolonialismen efter andra världskriget och USA:s oro för att västvärlden skulle förlora geopolitisk mark. Slutligen har implementeringen av grundläggande mänskliga rättigheter blivit allt viktigare.⁴⁸ Sammanfattningsvis ledde dessa politiska, strukturella och normativa förändringar till att självbestämmanderätten etablerades som en rättsligt erkänd princip inom folkrätten, vilket manifesterades genom dess kodifiering i FN-stadgan.

3.1.2 Självbestämmanderätten i rättslig kontext

Självbestämmanderätt är etablerad i FN-stadgan, där ett av de viktiga ändamålen för Förenta Nationerna är att främja vänskapliga relationer mellan nationer, grundat på respekt för folkens rätt till självbestämmande.⁴⁹ Trots denna etablering är självbestämmanderätten i stadgan *vagt* formulerad.⁵⁰ Inledningsvis betraktades den inte som en självständig rättighet utan snarare som en konsekvens av statssoveränitet och ett villkor för jämlikhet mellan stater enligt artikel 2.1. Det har även funnits uppfattningar att denna rätt i stadgan är en politiskt motiverad princip, snarare än en rättslig bindande princip.⁵¹

Utöver FN-stadgan så tydliggörs självbestämmanderätten i internationella konventioner, såsom konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter⁵² samt konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.⁵³ Dessa konventioner fastslår att alla folk har rätt till självbestämmande vad gäller att bestämma sin politiska status och sträva efter sin utveckling på ekonomiskt, socialt och kulturellt plan. Självbestämmanderättens rättsliga karaktär förstärks formellt i så kallade "*friendly resolutions deklARATIONEN*", där stater förbjuds hindra folk från att utöva denna rätt.⁵⁴ Självbestämmanderätten framgår vidare av

⁴⁸ Richard Falk, 'Self-Determination under International Law: The Coherence of Doctrine Versus the Incoherence of Experience', i Edward A. Tiryakian och Emmanuel Adler (red.), *The Self-Determination of Peoples: Community, Nation, and State in an Interdependent World* (Lynne Rienner Publishers, 2002), s. 42-43.

⁴⁹ Förenta nationernas stadga (antagen 26 juni 1945), art. 1.2.

⁵⁰ Peter Hilpold, 'Self-Determination and Autonomy: Between Secession and Internal Self-Determination', *International Journal on Minority and Group Rights*, vol. 24, nr 3 (2017), s. 314.

⁵¹ *Ibid.*, s. 314.

⁵² Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, art. 1, antagen 16 december 1966, i kraft den 23 mars 1976 (svensk översättning).

⁵³ Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, art.1, antagen 16 december 1966, i kraft den 3 januari 1976 (svensk översättning).

⁵⁴ UN General Assembly, 'Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations', UN Doc. A/RES/2625(XXV) (24 oktober 1970), s.124.

resolution 1514 om beviljande av självständighet åt koloniserade länder och folk, som stipulerar att varje folk har rätt att bestämma sin politiska status och förverkliga sin ekonomiska, kulturella och sociala utveckling.⁵⁵

Att självbestämmanderätten finns uttryckt i FN-stadgan som har redogjorts tidigare gör att många anser att den utgör internationell sedvanerätt. Skälet är enigheten kring FN-stadgan, där självbestämmanderätten finns stadgad.⁵⁶ Även resolution 1514 förklaringen om självständighet för koloniala länder anses vara ett uttryck för internationell sedvanerätt. Trots att den är rekommenderad har den deklatorisk karaktär, eftersom den antogs med 89 röster medan 9 länder avstod. De stater som avstod har inte motsatt sig självbestämmanderätten för folk. Det handlade snarare om praktiska skäl, till exempel tiden för att genomföra resolutionen, som gjorde att dessa stater avstod att rösta för resolutionen.⁵⁷

Självbestämmanderätten har dessutom idag en *erga omnes*-karaktär. Detta framgår bland annat av Internationella domstolens rådgivande yttrande i *Wall Advisory Opinion* från 2004.⁵⁸ Även i det rådgivande yttrandet i East Timor (Portugal v. Australia) har Internationella domstolen slagit fast detta. Domstolen ansåg att Portugals påstående om att självbestämmanderätten har utvecklats till att ha *erga omnes*-karaktär är korrekt.⁵⁹ Självbestämmanderättens status som ergo omnes innebär att den är bindande för hela det internationella samfundet.⁶⁰

Även om självbestämmanderätten enligt ovan betraktas som internationell sedvanerätt med erga omnes-karakär kvarstår ett centralt problem, nämligen subjektet för denna rätt är inte tydligt definierat, vilket behandlas i nästa avsnitt.

3.1.3 Vad menas med ett "folk"?

Även om självbestämmanderätten framgår av FN-stadgan, vilket innebär en skyldighet, uppstår ett problem. Stadgan definierar inte närmare hur begreppet *folk* ska förstås eller vem

⁵⁵ UN General Assembly, Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, UN Doc. A/RES/1514(XV) (14 december 1960), s. 67, p.2.

⁵⁶ Thornberry, 'The Principle of Self-Determination', s. 181.

⁵⁷ ICJ Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965 (Advisory Opinion), ICJ Reports, para. 152.

⁵⁸ ICJ, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, Advisory Opinion (2004) ICJ Reports, para.88.

⁵⁹ ICJ, *Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia)*, Judgment (1995), ICJ Reports, para. 29.

⁶⁰ Bring m.fl., *Sverige och folkrätten*, s.158.

som utgör ett folk.⁶¹ Crawford framhåller att det är mycket svårt att fastställa vad som avses med begreppet folk när det inte handlar om redan erkända stater eller territorier. Han betonar vidare att begreppet har tolkats på olika sätt av olika aktörer. De parter som vill värna om befintliga gränser tolkar ofta begreppet folk så brett att det omfattar alla grupper i staten. Syftet är att upprätthålla status quo. Parter som istället vill förändra territoriella gränser hävdar att befolkningen i ett område utgör ett eget folk, om invånarna stödjer en sådan förändring. Om befolkningen motsätter sig förändringen, bestrids vanligtvis att gruppen utgör ett folk.⁶²

Crawford hävdar att huvudpoängen med att definiera vad som utgör ett folk i samband med självbestämmanderätten är att avgöra vilka territorier som har rätt till självbestämmande. Den första kategorin av territorier är de vars självbestämmanderätt är reglerad, enligt internationell rätt. Det handlar om territorier som tidigare har varit koloniserade, stått under förvaltarskap eller styrts genom FN-mandat.⁶³ Den andra kategorin utgörs av redan existerande stater. För dessa innebär självbestämmanderätten främst ett skydd mot yttre interventioner samt en rätt för folket att fritt välja sin politiska status och regering utan inblandning utifrån. Inom denna kategori ses självbestämmanderätten som en fortlöpande rättighet, inte en engångsbehandling.⁶⁴ Crawford beskriver även en möjlig tredje kategori som omfattas av rätten till självbestämmande: områden som formellt ingår i en stat men har administrerats så att de berövats självstyre, t.ex. Kosovo, Bangladesh, och Eritrea.⁶⁵

Definitionen av vad ett folk är inom folkrätten är, trots det som Crawford i ovan anför, oklart när det gäller självbestämmanderätt, och praxis har inte varit konsekvent kring vilka kriterier som krävs för att en grupp ska anses vara folk. Trots detta finns vissa kriterier som brukar beaktas vid bedömningen, där en faktor är historisk legitimitet. Ett exempel på detta är om det tidigare har funnits en gräns mellan det område som vill bryta sig loss och resten av landet. Tydliga exempel är de stater som bröt sig loss från det forna Jugoslavien samt Eritrea, som blev självständigt från Etiopien år 1993.⁶⁶

Utöver sådana kriterier som historisk legitimitet har folkrättslig doktrin försökt strukturera bedömningen av vad som utgör ett folk genom mer samlade och systematiska prövningar.

⁶¹ Marija Batistich, 'The Right to Self-Determination and International Law', Auckland University Law Review, vol. 7, nr 4 (1995), s.1018.

⁶² James R. Crawford, *The Creation of States in International Law*, 2 uppl. (Oxford University Press 2006), s. 125.

⁶³ *Ibid.*, s.126.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 126.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 126.

⁶⁶ Bring m.fl., *Sverige och folkrätten*, s. 78.

Milena Sterio menar att ett tvådelat test ofta används för att avgöra om en grupp är ett folk med rätt till självbestämmande. Testet har en objektiv och en subjektiv del. Den objektiva delen tar sikte på om medlemmarna har gemensamt ursprung, språk, kultur, religion och historia. Den tar också sikte på om gruppen bor samlad inom ett område. Den subjektiva delen fokuserar på om individerna uppfattar sig själva som ett distinkt folk och om de kan bilda en stabil politisk enhet.⁶⁷

Experter inom Unesco har framfört liknande tankar som Milena Sterio. De har beskrivit vad som kännetecknar ett folk, men inte gett en fast definition. Ett folk är en grupp som delar några egenskaper, som gemensam historia, ras eller etnicitet, kultur, språk eller religion. Gruppen kan också ha andra gemensamma drag, som ideologi eller ekonomi.⁶⁸

När nu subjektet för självbestämmanderätten har identifierats uppstår frågan om rättighetens innebörd, där en viktig distinktion görs mellan intern och extern självbestämmanderätt i nästa avsnitt.

3.1.4 Extern och intern självbestämmanderätt

Självbestämmanderätten är indelad i två delar: extern självbestämmanderätt och intern självbestämmanderätt. Kanadas högsta domstol fastslog i målet "*Reference re Secession of Quebec*" att den interna självbestämmanderätten är huvudregeln enligt folkrätten.⁶⁹ Intern självbestämmanderätt innebär en rätt för varje folk att inom ramen för sin moderstat fritt bestämma sin politiska status och förverkliga sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.⁷⁰ Den externa självbestämmanderätten, som ger en rätt till att bilda egen stat aktualiseras däremot bara i undantagsfall och under strikt avgränsade villkor.⁷¹ Bakgrunden är att självbestämmanderätten har utvecklats i enlighet med principen om respekt för staters territoriella integritet.⁷²

Den externa självbestämmanderätten aktualiseras i två situationer. Den första är vid kolonialt styre.⁷³ Den andra är när en befolkning har varit utsatt för utländsk ockupation.⁷⁴ Det finns

⁶⁷ Milena Sterio, 'On the Right to External Self-Determination: "Selfistans," Secession, and the Great Powers' Rule', *Minnesota Journal of International Law*, vol. 19 (2010), s. 142.

⁶⁸ Thornberry, 'The Principle of Self-Determination', s. 187.

⁶⁹ *Reference re Secession of Quebec*, para. 126.

⁷⁰ *Ibid.*, para.126.

⁷¹ *Reference re Secession of Quebec*, para. 126.

⁷² *Ibid.*, para.127.

⁷³ *Ibid.*, para.131.

⁷⁴ *Ibid.*, para.131.

enighet om att den externa självbestämmanderätten aktualiseras i koloniala situationer.⁷⁵ Att den även kan tillämpas utanför en kolonial kontext har sin grund i Friendly Relations deklARATIONEN.⁷⁶ När en grupp människor utsätts för förtryck eller dominans, eller berövas sina grundläggande mänskliga rättigheter, strider det mot principen om självbestämmanderätt, enligt friendly relations deklARATIONEN.⁷⁷ Det finns ytterligare en situation där extern självbestämmanderätt kan möjligen aktualiseras och det är när intern självbestämmanderätt har nekats.⁷⁸

Eftersom självbestämmanderätten inte kan utövas i ett vakuum utan måste relateras till stater och deras gränser, kommer territoriell integritet att behandlas i nästa avsnitt.

3.2 Territoriell integritet

3.2.1. Allmänt om Territoriell integritet

Territoriell integritet är en folkrättslig princip som återfinns i artikel 2 (4) i FN:s stadga. Där framgår att alla medlemsstater ska avhålla sig från hot om, eller användning av, våld. Detta gäller oavsett om våldet riktas mot en stats territoriella integritet eller politiska oberoende, på ett sätt som strider mot FN:s ändamål.⁷⁹ Denna princip återfinns även i HelsingforsdeklARATIONEN, där det fastställs att de stater som har deltagit i konferensen förbinder sig att respektera andra staters territoriella integritet.⁸⁰ Territoriell integritets existens bekräftas vidare i Friendly Relations-deklARATIONEN (GA Res 265 XXV). Där fastslås att självbestämmanderätten inte får tolkas så att den tillåter upplösning av stater som efterlever självbestämmanderätten.⁸¹

Friendly Relations-deklARATIONEN anses avspegla internationell sedvanerätt.⁸² Principens räckvidd är begränsad till relationer mellan stater⁸³. Principen kan också tolkas som en begränsning av självbestämmanderätten. Utanför den koloniala kontexten måste

⁷⁵ *ibid.*, para.132.

⁷⁶ *ibid.*, para.133.

⁷⁷ UN General Assembly, 'Declaration on Friendly Relations', s. 124.

⁷⁸ *Reference re Secession of Quebec*, para. 134.

⁷⁹ Förenta nationernas stadga, art. 2(4).

⁸⁰ Conference on Security and Co-operation in Europe, *Helsinki Final Act* (Conference on Security and Co-operation in Europe, Helsinki, 1 August 1975), para 2.1.

⁸¹ UN General Assembly, 'Declaration on Friendly Relations', s. 124.

⁸² Jure Vidmar, 'Territorial Integrity and the Law of Statehood', *The George Washington International Law Review*, vol. 44, nr 4 (2012), s.707.

⁸³ *ibid.*, s. 707.

självbestämmanderätten utövas inom moderstatens befintliga gränser. Därmed leder självbestämmanderätten normalt inte till bildandet av en ny stat.⁸⁴ Principen kan emellertid inte tolkas som ett totalförbud mot ensidiga utbrytningar.⁸⁵ Det innebär inte heller att ensidiga utbrytningar automatiskt blir olagliga. Detta framgår av ICJ:s rådgivande yttrande i Kosovo-målet från 2010. Där konstaterade domstolen att folkrätten inte innehåller något förbud mot ensidiga självständighetsförklaringar.⁸⁶ Det innebär att folkrätten är neutral i fråga om ensidiga utbrytningar. Folkrättens neutrala inställning till ensidiga utbrytningar utesluter dock inte territoriell integritets betydelse vid bedömningen av statsbildning. Folkrätten förbjuder inte en enhet att utropa självständighet, men ytterligare kriterier utöver en självständighetsförklaring måste uppfyllas för att en stat ska anses etablerad i folkrättslig mening.

Enheten blir inte en stat om moderstaten vidhåller territoriell integritet och detta anspråk inte internationellt åsidosätts. Det betyder att principen om territoriell integritet försvårar uppkomsten av nya stater genom bördan att förändra rådande status quo faller på det område som vill skapa en ny stat.⁸⁷

3.2.2 Territoriell integritet i praxis

Principen om territoriell integritet har vidare utvecklats genom ICJ:s praxis. I Nicaragua vs USA slog ICJ fast att respekt för territoriell integritet som är en del av våldsförbudet utgör internationell sedvanerätt och är av jus cogens-karaktär.⁸⁸ ICJ konstaterade också i yttrandet *“Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965”* (2019) att respekt för territoriell integritet i områden utan självstyre är grundläggande för rätten till självbestämmande⁸⁹. Domstolen framhöll att befolkningen i sådana territorier har rätt att utöva självbestämmanderätten över hela sitt område. De har därmed anspråk på att den förvaltande staten respekterar sin territoriella integritet.⁹⁰ En förvaltande makt får därför inte dela upp territorier som ännu inte uppnått självstyre, såvida inte en uppdelning uttryckligen

⁸⁴ Ibid., s.708.

⁸⁵ Ibid., s. 708.

⁸⁶ ICJ, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Advisory Opinion) (22 July 2010), ICJ Reports, para. 84.

⁸⁷ Vidmar, 'Territorial Integrity and the Law of Statehood', s.709.

⁸⁸ ICJ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment (1986), ICJ rapport para. 190.

⁸⁹ ICJ, *Chagos Advisory Opinion* (2019), para. 160.

⁹⁰ Ibid., para.160.

motsvarar den berörda befolkningens genuina vilja. Sker det ändå, måste det anses stå i strid med rätten till självbestämmande.⁹¹

Efter att självbestämmanderätten och territoriell integritet har behandlats är det relevant att avhandla kriterierna för statsbildning enligt artikel 1 i Montevideokonventionen och det görs i nästa avsnitt.

3.3 Montevideokonventionen

För att ett område ska klassas som en stat måste den uppfylla kraven i artikel 1 i Montevideokonventionen. Dessa krav ses som auktoritativa och är allmänt erkända som grund för att avgöra om en enhet är en stat.⁹² Kraven är: a) permanent befolkning b) bestämt territorium c) regering d) förmågan att kunna ingå relationer med andra stater.⁹³

3.3.1 Permanent befolkning

En befolkning kan beskrivas som en samling individer av båda könen som lever tillsammans som ett samhälle, även om de kan ha olika religioner, tillhöra olika raser eller ha olika hudfärger.⁹⁴ Termen *befolkning* måste skiljas från termen *folk*. Som sagt kan en befolkning bestå av olika etniska grupper med skilda kulturer, religioner och liknande⁹⁵. Det finns inte heller något minimikrav på hur stor en befolkning måste vara för att ett område ska anses utgöra en stat. Vatikanstaten, med en befolkning på omkring 1 000 personer, är till exempel erkänd som en stat. Den är en fullvärdig medlem av världssamfundet, precis som Kina med en befolkning på cirka 1,4 miljarder.⁹⁶ För att kravet på en permanent befolkning ska vara uppfyllt krävs dessutom att befolkningen i fråga har för avsikt att vara varaktigt bosatt inom territoriet.⁹⁷ Slutligen måste det territorium där befolkningen lever vara beboeligt.⁹⁸

⁹¹ Ibid., para 160.

⁹² Henriksen, *International Law*, s. 61.

⁹³ Montevideokonventionen om staters rättigheter och skyldigheter (1933), art. 1.

⁹⁴ Sascha-Dominik Bachmann och Martinas Prazauskas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States and Their Responsibilities Under the Montevideo Convention', *The International Lawyer*, vol. 52, nr 3 (2019), s. 401.

⁹⁵ Ibid., s. 401.

⁹⁶ Ibid., s. 401-402.

⁹⁷ Ibid., s. 402.

⁹⁸ Ibid., s. 403.

3.3.2 Bestämt territorium

Det andra kravet i artikel 1 i Montevideokonventionen är att det måste finnas ett bestämt territorium, vilket omfattar land, inre vatten, territorialhav och luftrum.⁹⁹ Kravet innebär att statens regering ska ha effektiv kontroll över åtminstone en del av det territorium som staten gör anspråk på. Det finns inget minimikrav på territoriets storlek, även mycket små stater kan uppfylla kriteriet.¹⁰⁰

Det finns inte heller någon folkrättslig regel som kräver att en stats territorium måste vara oförändrat över tid. En del av territoriet kan avskiljas utan att statens status påverkas. Crawford nämner till exempel att Östpakistan separation från Pakistan före 1971 inte påverkade Pakistans status som stat. På samma sätt påverkade inte Östpreussens avskiljning från Tyskland mellan 1919 och 1945 Tysklands status.¹⁰¹

En stats gränser behöver inte heller vara helt tydliga eller exakt avgränsade. Avsaknad av klart definierade gränser hindrade inte Israels etablering som stat. Oklarheten kring gränsen mellan Israel och Palestina påverkar inte heller Palestinas möjlighet att uppfylla kriterierna för att klassas som en stat.¹⁰²

3.3.3 En regering

Crawford framhåller att en effektiv regering är avgörande för att en enhet ska klassas som stat.¹⁰³ Regeringskravet utgör grunden för att övriga kriterier för statsbildning ska kunna uppfyllas. Inom folkrätten definieras territoriell tillhörighet inte som äganderätt, utan avgörs av vilken stat som utövar effektiv kontroll över befolkningen och området. Detta är nära kopplat till suveränitet, vilket i folkrätten innebär statens rätt och kapacitet att administrera sitt territorium. Därmed är övriga kriterier i Montevideokonventionen beroende av att det finns en regering. Ur ett externt perspektiv är existensen av regeringar också nödvändiga, eftersom mellanstatliga relationer förutsätter detta.¹⁰⁴

I det rådgivande yttrandet om Ålandsöarna från 1920 konstaterade den internationella kommittén att Finland inte uppfyllde kraven för statsbildning förrän en stabil politisk enhet med tillräcklig styrka att utöva effektiv kontroll över territoriet utan stöd från främmande

⁹⁹ Ibid., s. 403.

¹⁰⁰ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s. 46.

¹⁰¹ Ibid., s. 47.

¹⁰² Henriksen, *International Law*, s. 61.

¹⁰³ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s. 55.

¹⁰⁴ Ibid., s. 55-56.

makt hade etablerats.¹⁰⁵ Detta utgör grunden för testet om effektiv kontroll.¹⁰⁶ Denna kontroll kan uppnås om befolkningen stödjer regeringen, men kravet innebär inte att regeringen måste vara demokratisk. Även en auktoritär regering som upprätthåller kontroll genom grymheter kan uppfylla kriteriet i artikel 1 i Montevideokonventionen.¹⁰⁷

Det finns vidare två huvudsakliga situationer för hur regeringen måste utöva effektiv kontroll över territoriet. Den första gäller när en enhet försöker frigöra sig från en moderstat utan dess samtycke, vilket medför högre krav på kontroll.¹⁰⁸ Den andra avser fall där en stat blir självständig från en kolonialmakt, där kravet är mindre strikt.¹⁰⁹ Kravet på kontroll är endast relevant vid statsbildningen och förlorar betydelse efter att staten har bildats. En stat upphör inte att existera enbart för att regeringen, exempelvis vid ett långvarigt inbördeskrig, inte längre kontrollerar hela territoriet.¹¹⁰

3.3.4 Kapacitet att kunna ingå internationella relationer

Det sista kriteriet i artikel 1 i Montevideokonventionen anger att en regering ska ha kapacitet att upprätthålla internationella relationer med andra stater. Vissa hävdar dock att detta krav inte är nödvändigt för att en enhet ska betraktas som en stat, utan snarare är en följd av att enheten erkänns som stat.¹¹¹ Kravet tillämpas inte heller konsekvent eller absolut, utan dess betydelse varierar beroende på den aktuella statens omständigheter.¹¹² Ett centralt problem är att det ofta är omöjligt för ett område som ännu inte erkänt som stat att upprätthålla internationella relationer med andra stater.¹¹³

Andra menar att kapacitet att ingå internationella relationer snarare indikerar graden av självständighet¹¹⁴. Detta synsätt utgår från principen om staternas jämlikhet, där en suverän stat inte ska stå ansvarig inför en annan stat¹¹⁵. Om en enhet saknar rättslig kapacitet att agera självständigt, anses den inte vara en stat. Skottland utgör exempelvis inte en stat, trots att det uppfyller övriga kriterier i artikel 1 i Montevideokonventionen. Skottland har ett definierat territorium, en permanent befolkning och en regering, men är formellt en del av

¹⁰⁵ Henriksen, *International Law*, s. 61.

¹⁰⁶ Bachmann och Prazauskas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States', s. 405.

¹⁰⁷ *Ibid.*, s. 406.

¹⁰⁸ Henriksen, *International Law*, s. 62.

¹⁰⁹ *Ibid.*, s. 62.

¹¹⁰ *Ibid.*, s. 62.

¹¹¹ Crawford, *The Creation of States in international law*, s. 61.

¹¹² *Ibid.*, s. 61.

¹¹³ Bachmann och Prazauskas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States', s. 408.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 408.

¹¹⁵ *Ibid.*, s. 408.

Storbritannien, vilket innebär att den inte kan agera självständigt. Grönland befinner sig i en liknande situation. Trots att Grönland har en permanent befolkning, ett avgränsat territorium och omfattande självstyre, är det en del av Danmark och kan därför inte agera självständigt på det sättet som krävs av en stat.¹¹⁶

3.4 Uti possidetis juris

3.4.1 Uti possidetis juris i kolonial kontext

Uti possidetis juris har sitt ursprung i romersk rätt. Principen reglerade från början äganderätt till föremål och hade en provisorisk karaktär¹¹⁷. Senare etablerades principen *uti possidetis juris* i Latinamerika. Där utvecklades den för att bevara de gränser som existerade vid självständigheten från Spanien. I Latinamerika fyllde principen två huvudsakliga syften. För det första förhindrade den att territorier betraktades som *terra nullius*. Det minskade risken för att Spanien eller andra icke-amerikanska makter skulle göra anspråk på området. För det andra motverkade principen uppkomsten av territoriella konflikter mellan de nybildade latinamerikanska staterna efter självständigheten.¹¹⁸ De gränser som de nya staterna i Latinamerika erhöll baserades därför på de administrativa indelningar som Spanien införde under kolonialtiden.¹¹⁹

Principen *uti possidetis juris* tillämpades inte bara i Latinamerika. Den antogs också av Organisationen för Afrikansk enhet (OAU), föregångaren till Afrikanska unionen, genom Kairoresolutionen från 1964. I denna resolution åtog sig medlemsstaterna att respektera de gränser som existerade vid deras självständighet.¹²⁰ Det innebär att gränserna skulle förbli de som kolonialmakterna har lämnat. Övergången av principen från Latinamerika till Afrika förtydligades ytterligare genom ICJ i målet Frontier Dispute mellan Burkina Faso och Mali 1986. Där fastslog domstolen att *uti possidetis juris* är allmängiltig folkrättslig princip som

¹¹⁶ Henriksen, International law, s. 62.

¹¹⁷ Enver Hasani, 'Uti Possidetis Juris: From Rome to Kosovo', The Fletcher Forum of World Affairs, vol. 27, nr 2 (2003), s. 85.

¹¹⁸ Steven R. Ratner, 'Drawing a Better Line: Uti Possidetis and the Borders of New States', The American Journal of International Law, vol. 90, nr 4 (1996), s. 593-594.

¹¹⁹ Ibid., s. 594.

¹²⁰ Organisation of African Unity, 'Border Disputes among African States', AHG/Res. 16(I), Kairo, 17-21 July 1964..

gäller i alla länder med nyvunnen självständighet.¹²¹ Syftet är att bevara territoriell stabilitet, vilket även bekräftades av ICJ i det nämnda målet.¹²² Genom att förhindra omfattande gränsomritningar bidrar uti possidetis juris till stabilitet i Afrika. Utan denna princip riskerade gränserna att ritas om, vilket kunde leda till konflikter och instabilitet.¹²³ Samtidigt har principen kritiserats för att begränsa rätten till självbestämmande genom att bevara koloniala gränser. Därmed anses den upprätthålla territoriell integritet på bekostnad av självbestämmanderätten i Afrika.¹²⁴

Ratner påpekar att även om den afrikanska tillämpningen av *uti possidetis juris* mötte kritik, försvarades beslutet att behålla de koloniala gränserna av majoriteten av de afrikanska ledarna. Denna inställning bidrog till att begränsa antalet gränskonflikter mellan afrikanska stater efter självständigheten. Samtidigt möttes alla försök till secession, det vill säga ensidiga utbrytningar, konsekvent av starkt motstånd från de afrikanska ledarna.¹²⁵

3.4.2 Uti possidets juris utanför kolonial kontext

Principen uti possidetis juris aktualiserades för första gången utanför en kolonial kontext när de tidigare kommunistiska staterna Sovjetunionen, Jugoslavien och Tjeckoslovakien upplöstes i slutet av kalla kriget.¹²⁶ Upplösningen av Sovjetunionen och Tjeckoslovakien skedde till största delen utan större problem och på ett fredligt sätt. Däremot visade upplösningen av Jugoslavien på betydande svårigheter med en mekanisk tillämpning av principen uti possidetis juris.¹²⁷ För att hantera de gränstvister som uppstod till följd av Jugoslaviens upplösning inrättades en europeisk kommission.¹²⁸ Den fick i uppgift att fungera som skiljedomare i tvister om gränser mellan de nybildade stater som tidigare ingick i Jugoslavien. Kommissionen hade även i uppgift att fastställa kriterierna för erkännandet av dessa stater.¹²⁹

¹²¹ ICJ, Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso v. Mali), Judgment (22 december 1986), ICJ Reports, para. 20.

¹²² Ibid., para.20.

¹²³ Malcolm N. Shaw, 'The Heritage of States: The Principle of Uti Possidetis Juris Today', *British Yearbook of International Law*, vol. 67 (1997), s. 102.

¹²⁴ Ibid., s. 93-94.

¹²⁵ Ratner, 'Drawing a Better Line', s. 596.

¹²⁶ Hasani, 'Uti Possidetis Juris', s. 91.

¹²⁷ Ibid., s. 91.

¹²⁸ Ibid., s. 91.

¹²⁹ Hasani, 'Uti Possidetis Juris', s. 91.

Kommissionen utgick från Internationella domstolens rådgivande yttrande om tvisten mellan Burkina Faso och Mali. De kom fram till att självbestämmanderätt inte ger rätt att ändra gränser som fanns vid självständigheten, om inte annat har avtalats. Gränserna mellan de stater som uppstod ur det forna Jugoslavien skulle därför fastställas enligt principen *uti possidetis juris*.¹³⁰ Detta innebar att, om inget annat avtalats mellan staterna, skulle de administrativa gränser som existerade mellan Bosnien, Serbien och Kroatien under Jugoslavien utgöra deras respektive internationella gränser och därmed omfattas av internationellt rättsligt skydd.¹³¹ Kommissionens beslut syftade till att förebygga konflikter mellan de nybildade staterna på Balkan, vilket överensstämmer med Internationella domstolens resonemang i gränstvisten mellan Burkina Faso och Mali.¹³²

¹³⁰ Ibid.,s. 91.

¹³¹ Ibid.,s. 91.

¹³² Ibid.,s. 91.

Kapitel 4 - Somaliland och Kosovo tillämpning av de rättsliga principerna och kriterierna i Montevideokonventionen

4.1 Somaliland och Kosovo och Montevideokonventionen

4.1.1 Somaliland och Montevideokonventionen

Somaliland har en permanent befolkning på cirka 3,5 miljoner invånare och uppfyller därmed det första kriteriet i artikel 1 i Montevideokonventionen.¹³³ Området har ett bestämt territorium baserat på de koloniala gränser som ärvdes från den brittiska kolonin, från vilken självständighet erhöles i juni 1960.¹³⁴ Somaliland styrs av en folkvald regering, i den meningen att statschefen, som formar regeringen, väljs direkt av folket. Nuvarande presidenten, Abdullahi Abdirahman Ali, valdes i presidentvalet i november 2024.¹³⁵ Regeringen är tydligt definierad och statsskicket bygger på gemenskapsbaserat ledarskap, där äldreråd har en central roll.¹³⁶ Konstitutionen fastställer maktfördelning mellan statens olika organ och fungerar som grundlag.¹³⁷ Regeringen har vidare effektiv kontroll över större delen av territoriet, med undantag för den östligaste delen som kontrolleras av Northeast of Somalia. Denna administration motsätter sig Somalilands utbrytning från Somalia och betraktar sig som en del av Somalias federation.¹³⁸

¹³³ Alison K. Eggers, 'When Is a State a State? The Case for Recognition of Somaliland', *Boston College International and Comparative Law Review*, vol. 30, no 3 (2007), s. 217- 218.

¹³⁴ African Union, 'Fact-Finding Mission to Somaliland (30 April to 4 May 2005)', s. 3. Hämtad 22 oktober 2025:
<https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/au-fact-finding-mission-to-somaliland-30-april-to-4-may-2005.pdf>

¹³⁵ Fekade Terefe och Zerihun Mohammed, 'Analysis: Somaliland Elections 2024', *Good Governance Africa*, 6 december 2024. Hämtad 22 oktober 2025:
<https://gga.org/analysis-somaliland-elections-2024>

¹³⁶ Eggers, 'When Is a State a State?', s. 218.

¹³⁷ Ibid., s. 218.

¹³⁸ Radio Dalsan, 'Somalia's new North-East State Parliament announced - 83 MPs appointed in historic power shift'. Hämtad 22 oktober 2025:
<https://radiodalsan.com/english-news/292268/somalias-new-north-east-state-parliament-announced-83-mps-appointed-in-historic-power-shift>

Det fjärde kriteriet i artikel 1 i Montevideokonventionen kräver att en regering kan upprätthålla internationella relationer. Inledningsvis kan detta framstå som problematiskt i Somalilands fall.¹³⁹ En närmare granskning visar dock att Somaliland uppfyller detta krav. Den folkvalda regeringen möter varken intern opposition eller konkurrerande maktstrukturer, vilket innebär att dess legitimitet som folkets företrädare inte kan ifrågasättas på internationell nivå.¹⁴⁰

Både valda regeringsföreträdare och statliga tjänstemän verkar inom välfungerande centrala institutioner, vilket uppfyller folkrättens minimikrav för att upprätthålla diplomatiska relationer. Somaliland agerar således de facto som en stat genom att delta i förhandlingar med andra stater och genom att dess representanter tas emot av andra staters företrädare.¹⁴¹ Ett tydligt exempel på att regeringen i Somaliland deltar i förhandlingar med andra stater är överenskommelsen med Etiopien den 1 januari 2024, där Etiopien ges rätt att etablera en flottbas vid Somalilands kust för att få tillgång till Röda havet, i utbyte mot erkännande av Somaliland som en stat.¹⁴²

4.1.2 Kosovo och Montevideokonventionen

Kosovo har en permanent befolkning på cirka 1,7 miljoner.¹⁴³ Dessutom har Kosovo ett bestämt territorium som motsvarar de gränser som den autonoma provinsen Kosovo hade enligt de jugoslaviska och serbiska konstitutionerna.¹⁴⁴ Därmed uppfyller Kosovo de två första kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen. Vidare har Kosovo en regering, inrättad genom 2008 års konstitution, som utövar effektiv kontroll över landets territorium.¹⁴⁵ Regeringen har dock mött vissa utmaningar i de norra delarna av landet, där majoriteten av befolkningen är etniska serber.¹⁴⁶ Regeringen i Kosovo har även visat kapacitet att

¹³⁹ Eggers, 'When Is a State a State?', s. 218.

¹⁴⁰ Ibid., s. 219.

¹⁴¹ Ibid., s. 219.

¹⁴² International Crisis Group, 'The Stakes in the Ethiopia-Somaliland Deal', 6 mars 2024. Hämtad 22 oktober 2025: <https://www.crisisgroup.org/qna/africa/ethiopia/stakes-ethiopia-somaliland-deal>

¹⁴³ James Crawford, 'Kosovo and the Criteria for Statehood in International Law', i Marko Milanović och Michael Wood (red.), *The Law and Politics of the Kosovo Advisory Opinion* (Oxford University Press 2015), s. 281.

¹⁴⁴ Ibid., s. 281.

¹⁴⁵ Ibid., s. 281.

¹⁴⁶ Ibid., s. 281.

upprätthålla internationella relationer, vilket bland annat kommer till uttryck genom landets medlemskap i Världsbanken och Internationella valutafonden.¹⁴⁷

4.2 Somaliland och Kosovo och självbestämmanderätten

4.2.1 Somaliland och självbestämmanderätt

Kreuter understryker att Somaliland, trots att den uppfyller Montevideokonventionens formella kriterier, inte automatiskt har rätt att separera från Somalia.¹⁴⁸ Han argumenterar att om varje region som uppfyller dessa kriterier och är missnöjd med sin moderstat skulle kunna bilda en egen stat, skulle detta allvarligt hota principen om statssoveränitet¹⁴⁹. Därför aktualiseras frågan om Somaliland har rätt till extern självbestämmande för att bryta sig loss från Somalia.

Kreuter anför att det finns en uppfattning om att Somaliland kan åberopa självbestämmanderätten och bilda en egen stat, med hänvisning till dess tidigare status som en brittisk koloni. Argumentet bygger på att varje koloni har rätt till självbestämmande och därmed möjlighet att bilda en stat. Eftersom Somaliland inte utnyttjade denna rätt vid självständigheten från Storbritannien 1960, kan det argumenteras att rätten till självbestämmande för att bilda en egen stat kvarstår. Han påpekar även att ingen folkomröstning om unionen mellan båda sidorna genomfördes vid bildandet av staten Somalia 1960, vilket ger stöd för att unionen inte var rättsligt bindande. Följaktligen kan det hävdas att Somaliland fortfarande existerar som stat och har rätt att bilda en egen stat inom ramen för självbestämmanderätten.¹⁵⁰

Kreuter identifierar dock problem med att använda självbestämmanderätten, grundad på Somaliland som före detta koloni, som argument för ensidigt utbrytande. Trots avsaknaden av folkomröstning menar han att ledarna på båda sidor agerade i enlighet med folkviljan och av nationalistiska motiv för att förena Greater Somalia. Vidare framhåller han att även om argumentet om unionens bristande rättsliga bindning accepteras, bör det beaktas att unionen fungerade som stabilt mellan 1960 och 1969. Situationen förändrades under Siyaad Barres

¹⁴⁷ Ibid., s. 281.

¹⁴⁸ Aaron Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States: Somaliland and the Case for Justified Secession', *Minnesota Journal of International Law*, vol. 19, nr 2 (2010), s. 381-382.

¹⁴⁹ Ibid., s. 381-382.

¹⁵⁰ Ibid., s. 382-383.

styre 1969-1991, då hela landet Somalia, inklusive Somaliland, utsattes för förtryck. Kreuter anser dock att detta inte bör ges avgörande betydelse, eftersom både norra och södra delarna (Somaliland norra och resten av Somalia södra) frivilligt ingick i unionen. Därmed försvagas argumentet att Somaliland, på grund av sin tidigare koloniala status, har rätt till extern självbestämmande att ensidigt bryta sig loss från Somalia.¹⁵¹

Kreuter pekar vidare på en alternativ möjlighet för Somaliland att utöva självbestämmanderätten, nämligen genom intern självbestämmanderätt, vilket skulle innebära att Somaliland använder Somalias politiska strukturer för sina egna syften. Somalias avsaknad av en fungerande centralregering sedan 1991, till följd av krig och instabilitet, har dock gjort detta omöjligt. Därför finns det argument för att Somaliland, som inte kunnat utöva intern självbestämmanderätt, har rätt att bilda en egen stat och därmed separera sig från Somalia.¹⁵² Kreuters uppfattning att Somaliland saknat möjlighet till internt självbestämmande på grund av Somalias brist på en fungerande central stat får medhåll av Eggers. Eggers menar att Somaliland befinner sig i en svår situation, eftersom moderstaten Somalia inte haft en effektiv regering att förhandla med om utträde. Detta har medfört att Somaliland inte haft något annat alternativ än att utropa självständighet och agera som en stat.¹⁵³

Kreuter menar dock att argumentet att Somaliland har rätt att bilda en egen stat med stöd av självbestämmanderätten, eftersom befolkningen inte har kunnat utöva intern självbestämmanderätt, är ett rättsligt svagt argument. Han preciserar att det finns en tydlig skillnad mellan två begrepp: å ena sidan rätten till självständighet (att bilda en ny stat) och å andra sidan rätten att utöva självbestämmande. Han framhåller att när en moderstat är dysfunktionell kan lösningen vara att befolkningen i det landet utövar intern självbestämmanderätt, eventuellt med stöd från det internationella samfundet, i syfte att skapa ordning i staten istället för att bryta sig loss. Vidare menar han att Somalia som stat inte har nekat befolkningen i Somaliland rätten att utöva intern självbestämmanderätt. Problemet är snarare att ingen i Somalia, vare sig i norr eller i söder, har haft möjlighet att göra detta, eftersom landet saknat en fungerande stat sedan inbördeskrigets början.¹⁵⁴

Kreuter prövar vidare huruvida Somaliland uppfyller de folkrättsliga kriterier som bland annat utvecklats i doktrin som krävs för att den externa självbestämmanderätten ska kunna ge

¹⁵¹ Ibid., s. 383.

¹⁵² Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 383-384.

¹⁵³ Eggers, 'When Is a State a State?', s. 217.

¹⁵⁴ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 384-385.

en rätt att bryta sig loss. Kreuter argumenterar för att vissa villkor måste vara uppfyllda för att Somaliland ska ha rätt att ensidigt separera från Somalia. Det första villkoret är att befolkningen i Somaliland måste utgöra ett "folk". Det andra är att staten Somalia ska ha utsatt befolkningen i Somaliland för allvarliga kränkningar av deras grundläggande mänskliga rättigheter. Det tredje är att inga andra rättsmedel får återstå än att bryta sig loss från Somalia.

Avseende det första kriteriet anser Kreuter att befolkningen i Somaliland huvudsakligen utgörs av klanen Isaaq, som inte är en minoritet i Somalia utan en av de största klanerna i landet. Han betonar att ensidiga utbrytningar som har varit framgångsrika, exempelvis i Kosovo, har involverat etniska minoriteter, såsom kosovoalbanerna. Kreuter understryker dessutom att klanen Isaaq inte skiljer sig kulturellt, språkligt eller religiöst från övriga befolkningen i Somalia. Mot denna bakgrund drar Kreuter slutsatsen att befolkningen i Somaliland, dominerad av Isaaq-klanen, inte utgör ett "folk" i folkrättslig mening och därmed inte uppfyller det första kriteriet för att extern självbestämmanderätt ska aktualiseras.¹⁵⁵

När det gäller det andra kriteriet om allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter anser Kreuter att Isaaq-klanen utsattes för omfattande grymheter under Siyaad Barres regim, särskilt under 1980-talet då många dödades och flera utsattes för våldtäkter. Han påpekar dock att även andra klaner i Somalia, såsom Majeerteen och Hawiye, drabbades av liknande övergrepp på grund av sitt motstånd mot regimen. Kreuter framhåller att det är oklart om grymheterna mot Isaaq-klanen är tillräckligt omfattande för att motivera en ensidig utbrytning, särskilt eftersom övergreppen inte nådde samma nivå som i Kosovo, där situationen beskrevs som en etnisk rensning. Han menar vidare att erfarenheter från andra grupper som försökt bryta sig loss från sina moderstater ger begränsad vägledning för att avgöra om övergreppen i Somaliland är tillräckliga för att rättfärdiga ensidig separation från Somalia.¹⁵⁶

Avseende av det tredje kriteriet anför Kreuter att Somaliland måste ha uttömt alla andra alternativ innan ensidig separation från Somalia kan motiveras. Han medger att det pågående kriget i södra Somalia kan innebära att det inte finns andra alternativ. Trots detta bedömer Kreuter att Somaliland inte uppfyller de två första kriterierna, eftersom befolkningen inte

¹⁵⁵ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s.386-387.

¹⁵⁶ Ibid., s. 388-389.

utgör ett "folk" och inte har utsatts för tillräckligt omfattande grymheter av Somalias regering för att rättfärdiga ensidig utbrytning.¹⁵⁷

4.2.2 Kosovo och självbestämmanderätt

Frågan om Kosovo har rätt att, med stöd av den externa självbestämmanderätten, bryta sig loss från sin moderstat adresserades i ICJ:s rådgivande yttrande om Kosovo från 2010. Detta togs upp eftersom flera aktörer menade att befolkningen i Kosovo, inom ramen för självbestämmanderätten, har rätt att bilda en egen stat. Alternativt pekade de på möjligheten att åberopa så kallad *remedial secession* på grund av situationen i Kosovo.¹⁵⁸ ICJ framhöll att utvecklingen av självbestämmanderätten var en av folkrättens största förändringar under 1900-talet. Samtidigt råder det delade uppfattningar om huruvida denna rätt ger en grupp möjlighet att bryta sig loss från sin moderstat och bilda en egen stat utanför en kolonial kontext. Domstolen påpekade också att det råder delade uppfattningar om huruvida det existerar remedial secession inom folkrätten, och i så fall under vilka förutsättningar den kan aktualiseras. ICJ konstaterade att vissa aktörer inte såg remedial secession som tillämplig i Kosovofallet.¹⁵⁹ Samtidigt betonade domstolen att den inte skulle ta ställning till om Kosovo, inom ramen för självbestämmanderätten, får bilda en egen stat eller stödja sig på remedial secession. Dessa frågor ligger enligt domstolen utanför ramen för generalförsamlingens hänskjutna frågeställning.¹⁶⁰

Kosovos självbestämmanderätt har även behandlats inom den folkrättsliga doktrin, bland annat av Christofer J. Borgen som analytiskt särskiljer på intern och extern självbestämmanderätt. Intern självbestämmanderätt innebär att staten är skyldig att skydda minoriteter inom sitt territorium, vilket innebär att de ska ha rätt att kunna prata sitt språk, utöva sin kultur och delta i politiska processer. Extern självbestämmanderätt avser rätten att kunna bilda en egen stat. Borgen påpekar dock att denna externa rätt saknar starkt stöd i folkrätten. Med hänvisning till Kanadas högsta domstolens avgörande i *Quebec*-målet framhåller han att extern självbestämmanderätt endast kan aktualiseras under exceptionella och strikt definierade omständigheter.¹⁶¹

¹⁵⁷ Ibid., s. 389.

¹⁵⁸ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para. 82.

¹⁵⁹ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para. 82.

¹⁶⁰ Ibid., para .83.

¹⁶¹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

Borgen hävdar att följande kriterier krävs för att extern självbestämmanderätt ska aktualiseras i undantagsfall och under strikt avgränsade omständigheter. För det första måste gruppen som önskar bilda en egen stat och därmed separera sig från sin moderstat utgöra ett folk i etnisk mening. För det andra måste staten de vill bryta sig loss från ha begått allvarliga kränkningar av deras mänskliga rättigheter. Slutligen får inga andra effektiva rättsmedel finnas, vare sig enligt nationell eller internationell rätt, som gruppen kan åberopa.¹⁶²

Borgen konstaterar att innebörden av begreppet ”folk” är oklar och att Kanadas högsta domstol inte heller har definierat termen. Han framhåller att begreppet vanligtvis avser medborgare i en stat, en etnisk grupp eller invånare i ett territorium som varit koloniserat av en främmande makt. Vidare betonas att en liten del av befolkningen i ett land inte kan betraktas som ett folk, vilket framgår av det rådgivande yttrandet i Åland, där gruppen utgjorde en liten del av Sveriges befolkning.¹⁶³

Angående frågan om huruvida befolkningen i Kosovo utgör ett folk framhåller Borgen att ett argument för att betrakta kosovoalbanerna som ett folk är deras månghundraåriga bosättning i regionen. Han menar dock att kosovoalbanerna snarare utgör en etnisk enklav än en egen etnisk nation. Vidare påpekar Borgen att definitionen av vad som utgör ett folk har kritiserats för att vara alltför snäv. Det starka stödet för Kosovos självständighet kan enligt Borgen indikera en förändring där begreppet folk även kan inkludera homogena etniska enklaver inom en annan nation, och inte enbart en hel etnisk nation.¹⁶⁴

Avseende det andra kriteriet, huruvida kosovoalbanerna utsatts för grova kränkningar av sina mänskliga rättigheter, framhåller Borgen att Serbien begick omfattande grymheter mot denna grupp. Dessa handlingar föranledde Natos intervention i Kosovo 1999. Allvarliga övergrepp mot kosovoalbanerna bekräftas även i resolution 1244.¹⁶⁵ Kreuter stödjer Borgens bedömning och beskriver i sin artikel övergreppen som etnisk rensning.¹⁶⁶ Vidare styrks Borgens påstående av en rapport från USA:s utrikesdepartement från december 1999, som visar att serbiska styrkor mellan mars och juni 1999 begick omfattande övergrepp mot kosovoalbanerna. Minst 6 000 kosovoalbaner föll offer för massmord under denna period,

¹⁶² Ibid

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 388.

och flera begravdes eller brändes levande. Inkluderas dessa offer uppskattar rapporten att cirka 10 000 kosovoalbaner mördades av serbiska styrkor under perioden.¹⁶⁷

Rapporten visar även att serbiska styrkor tvångsfördrev cirka 1,5 miljoner människor, motsvarande omkring 90 procent av den kosovoalbanska befolkningen, från sina hem. Bostäder förstördes i cirka 1 200 städer, kommuner och byar.

Rapporten fastslår att serbiska styrkor gjort sig skyldiga till etnisk rensning, vilket manifesterades genom massmord och tvångsflyttningar. Serbiska styrkor plundrade även kosovoalbanernas hem och affärer innan dessa brändes ned, både under fördrivningarna och när människor flydde mot Makedonien, Albanien eller Montenegro. Vidare dokumenteras omfattande våldtäkter mot kosovoalbanska kvinnor som en del av den etniska rensningen. Rapporten visar även att sjukvårdsinrättningar attackerades och flera sjukhus förstördes. Slutligen framgår att serbiska styrkor genomförde massarresteringar riktade mot män som ytterligare ett led i den etniska rensningen.¹⁶⁸

Angående det sista kriteriet, att inga andra rättsmedel får finnas enligt nationell eller internationell rätt, anser Borgen att den politiska situationen i Kosovo före självständighetsförklaringen var mycket svår. Det fanns enligt honom inget annat alternativ än att Kosovo bröt sig loss från Serbien. I december 2007 stod det klart att parterna inte kunde nå en överenskommelse om en lösning på sina motsättningar, vilket ledde till att Trojkan förklarade att förhandlingarna misslyckades. Som en följd av detta anför Borgen att det inte fanns något annat alternativ än militärt tvång för att hålla Kosovo kvar som en del av Serbien.¹⁶⁹

4.3 Territoriell integritet och uti possidetis juris i Somaliland och Kosovo fallen

4.3.1 Territoriell integritet och uti possidetis juris i Somaliland fallet

För att förstå varför Somaliland inte har erkänts som en stat är det viktigt att utreda principen om territoriell integritet och uti possidetis juris i Somaliland-fallet. Det är därför nödvändigt

¹⁶⁷ U.S. Department of State, 'Kosovo II - Human Rights Report 1999-2000' (1997-2001). Hämtad 8 december 2025: https://1997-2001.state.gov/global/human_rights/kosovoii/homepage.html.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

att belysa Afrikanska unionens förhållningssätt, eftersom dessa principer har stor betydelse i Afrika och i frågan om varför Somaliland inte har erkänt som en stat

Det bör påpekas att Afrikanska unionens förhållningssätt främst har varit geopolitiskt motiverat. Därför har unionens hantering av utbrytarstater inte varit konsekvent.¹⁷⁰ Trots detta speglar förhållningssättet i hög grad medlemsstaternas egna ställningstaganden. Unionens förhållningssätt bör därför betraktas som statspraxis enligt min uppfattning och därmed tillmätas rättslig betydelse som internationell sedvanerätt.

Artikel 3(b) i Constitutive Act of the African Union fastslår att unionen ska försvara medlemsstaternas suveränitet, territoriella integritet och självständighet.¹⁷¹ Detta kan kopplas till principen om *uti possidetis juris*, som innebär att gränserna ska vara desamma som vid kolonialmakternas avsked. Afrikanska stater enades om denna princip i Kairoresolutionen från 1964 som redogjorts i ovan.¹⁷² Principen används i Afrika för att upprätthålla territoriell integritet, vilket framgår indirekt av ICJ:s rådgivande yttrande i Burkina Faso-dispyten där domstolen framhåller att syftet är stabilitet.¹⁷³ Ratner anser att *uti possidetis* i Afrika bland annat skulle förhindra ensidiga utbrytningar.¹⁷⁴ Detta får som en följd att territoriell integritet ges företräde framför rätten till självbestämmande vid konflikt mellan dessa principer i Afrika.¹⁷⁵

Prioriteringen av territoriell integritet framför självbestämmanderätt med stöd av principen *uti possidetis juris* blir särskilt tydlig i fallet Somaliland. I detta sammanhang har Afrikanska unionen åtagit sig att respektera Somalias territoriella integritet.¹⁷⁶ Detta kan tolkas som ett uttryck för principen om *uti possidetis juris*. Mot denna bakgrund har unionen avstått från att erkänna Somaliland som en självständig stat. Afrikanska unionen avstår vidare från att erkänna Somaliland, eftersom det finns risk att ett sådant erkännande kan skapa prejudikat och uppmuntra fler regioner att bryta sig loss.¹⁷⁷ Detta gäller trots att en delegation som

¹⁷⁰ Kateřina Rudincová, 'The Right to Self-determination or Inviolability of Borders in the Horn of Africa? The African Union Approach', i Martin Riegl och Bohumil Doboš (red.), *Unrecognized States and Secession in the 21st Century* (Springer 2017), s. 188.

¹⁷¹ African Union, *Constitutive Act of the African Union*, 11 juli 2000, art. 3(b).

¹⁷² Organization of African Unity, "Border Disputes among African States".

¹⁷³ ICJ, *Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso v. Mali)*, para. 20.

¹⁷⁴ Ratner, 'Drawing a Better Line', s. 595.

¹⁷⁵ Shaw, 'The Heritage of States', s. 94.

¹⁷⁶ African Union, 'Communiqué of the 245th Meeting of the Peace and Security Council' (15 oktober 2010), s. 2, pdf. Av källan framgår att unionen åtar sig respektera Somalias territoriella integritet. Att detta är grunden för att AU inte erkänner Somaliland är min egen tolkning.

¹⁷⁷ Amel Elleily, 'Beyond Recognition: Why is Somaliland not Sovereign?', *Global Weekly*, 18 mars 2024. Hämtad 23 oktober 2025:

<https://www.global-weekly.com/post/beyond-recognition-why-is-somaliland-no-sovereign>

skickades till Somaliland från Afrikanska unionen 2005 rekommenderade att fallet skulle behandlas objektivt, eftersom unionen mellan Somaliland och Somalia aldrig ratificerades och inte fungerade. Därför är Somaliland-fallet inte direkt jämförbart med andra secessionsfall.¹⁷⁸

Att Afrikanska unionen avstår från att erkänna Somaliland, för att undvika att detta blir ett prejudikat för andra regioner att bryta sig loss från sina moderstater i Afrika, utgör enligt ovan ett exempel på hur principen uti possidetis juris har tolkats och tillämpats i afrikansk kontext. Principen används här för att motverka ensidiga utbrytningar.

Den Afrikanska unionens förhållningssätt att värna om Somalias territoriella integritet och därmed avstå från att erkänna Somaliland som stat ligger i linje med hur världssamfundet i allmänhet har hanterat ensidiga utbrytningar. Sedan 1945 erkänner internationella samfundet inte stater som bryter sig loss utan moderstatens samtycke, såvida det inte gäller före detta kolonier.¹⁷⁹ Ingen stat som har brutit sig loss utan tillstånd från moderstaten har blivit medlem i FN.¹⁸⁰

Crawford menar, i linje med den ovan beskrivna policyn, att självbestämmanderätten inte ger en rätt att bilda en stat och erhålla erkännande utan moderstatens samtycke utanför den koloniala kontexten.¹⁸¹ Istället innebär självbestämmanderätten i dessa fall att varje folk har rätt att bestämma sin framtid inom ramen för moderstaten och dess konstitutionella ordning, utan inblandning från utländska makter.¹⁸² Det är således moderstaten som får avgöra om en ensidigt utbrytande ska erkännas, utan påverkan från andra stater.¹⁸³ Självbestämmanderätten ska därför utövas med respekt för moderstatens territoriella integritet.¹⁸⁴ Crawford framhåller vidare att det internationella samfundets inställning till erkännande av presumtiva stater utan moderstatens samtycke inte har förändrats, trots att cirka tjugo nya stater har bildats sedan 1989.¹⁸⁵ Enligt Crawford återspeglar detta etablerad statspraxis, vilken snarare har förstärkts över tid.¹⁸⁶

Utifrån dessa resonemang innebär territoriell integritet i fallet Somaliland att Somalias territoriella integritet måste respekteras. Detta medför att Somaliland inte erkänns som en

¹⁷⁸ African Union, 'Fact-Finding Mission to Somaliland', s.6.

¹⁷⁹ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s. 415.

¹⁸⁰ *Ibid.*, s. 415.

¹⁸¹ *Ibid.*, s. 415.

¹⁸² *ibid.*, s. 415.

¹⁸³ *Ibid.*, s. 415.

¹⁸⁴ *Ibid.*, s. 417.

¹⁸⁵ *ibid.*, s. 415.

¹⁸⁶ *Ibid.*, s. 415.

stat, eftersom området saknar moderstatens samtycke. Principen om *uti possidetis juris*, som föreskriver att koloniala gränser inte får ändras, tillämpas här för att skydda Somalias territoriella integritet. Trots detta uppstår dock en problematik, eftersom Somaliland baserar sina anspråk på de gränser som fastställdes av kolonialmakten Storbritannien. Det kan därför hävdas att en självständighet för Somaliland inte skulle strida mot *uti possidetis juris*, utan snarare överensstämmer med principens syfte.¹⁸⁷

4.3.2 Territoriell integritet i Kosovo fallet

Frågan om Kosovos självständighetsförklaring stred mot principen om territoriell integritet prövades av Internationella domstolen 2010. Domstolen konstaterade att principen om territoriell integritet endast är tillämplig mellan stater.¹⁸⁸ Internationella domstolen fann vidare att resolution 1244 inte innehöll något uttryckligt förbud mot självständighetsförklaring, vilket innebär att Kosovos självständighetsförklaring inte stod i strid med resolutionen.¹⁸⁹

Frågan om Kosovos självständighetsförklaring och dess förenlighet med Serbiens territoriella integritet har även tagits upp i den folkrättsliga doktrin. Enligt Bekim Bruka utgjorde Kosovos självständighetsförklaring inte en överträdelse av Serbiens territoriella integritet enligt folkrätten. Han menar att 1974 års jugoslaviska konstitution tillerkände Kosovo en ställning som autonom provins, jämförbar med de sex delrepublikernas status, inklusive direkt representation i federala organer.¹⁹⁰

1974 års konstitution resulterade i praktiken i en institutionell separation mellan Kosovo och Serbien, vilket i sin tur möjliggjorde för Kosovo att hävda rätt att utropa självständighet vid Jugoslaviens upplösning.¹⁹¹ Enligt Bekim Bruka var detta även förenligt med FN:s resolution 1244.¹⁹² Resolutionen erkände dels ett interimistiskt styre i Kosovo, men även respekterade Jugoslaviens territoriella integritet. Denna integritet blev dock irrelevant när Jugoslavien upplöstes 2006, vilket skedde före Kosovos självständighetsförklaring 2008.¹⁹³

¹⁸⁷ Rudincová, 'The Right to Self-determination or Inviolability of Borders', s.196.

¹⁸⁸ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para. 80.

¹⁸⁹ Ibid., para.119.

¹⁹⁰ Bekim Bruka, 'Self-determination in Flux: Kosovo's Independence in International Law', *Columbia Undergraduate Law Review*, 13 september 2023. Hämtad 25 oktober 2025: [https://www.culawreview.org/journal/self-determination-in-flux-kosovos-independence-in-international-l](https://www.culawreview.org/journal/self-determination-in-flux-kosovos-independence-in-international-law)

[aw](#)

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

5. Analys

5.1 Analys av folkrättsliga principer och Montivideokonventionen ur ett TWAAIL perspektiv

5.1.1 Avsaknad av en tydligt definition av begreppet *folk*

Den vaga formuleringen av självbestämmanderätten i FN-stadgan medför tolkningssvårigheter kring dess rättsliga räckvidd. Ett centralt problem är avsaknaden av en definition av begreppet *folk*. Stadgan fastslår att varje folk har rätt till självbestämmande¹⁹⁴ men preciserar inte vad som avses med folk. Detta skapar osäkerhet kring vilket subjekt som omfattas av rätten till självbestämmande.

Avsaknaden av en tydlig definition av begreppet folk har uppmärksammats i doktrin. Crawford påpekar som redogjorts i Kapitel 3 att det är svårt att fastställa en klar definition av "folk" när det inte gäller redan erkända stater eller territorier, och att olika aktörer tolkar begreppet på skilda sätt.¹⁹⁵ Denna brist på definition i FN-stadgan försvårar en enhetlig tolkning av vem som har rätt till självbestämmande och bidrar därmed till ökad rättsosäkerhet kring självbestämmanderätten som rättsligt begrepp. Problemet är också att begreppet inte har definierats i de konventioner eller FN-resolutioner där självbestämmanderätten är uttryckt.

Eftersom en enhetlig definition av detta begrepp saknas har olika definitioner utvecklats inom doktrin. Problemet består i att det finns varierande kriterier för när en grupp människor betraktas som folk inom doktrin. Crawford anser att begreppet "folk" bör kopplas till de territorier som har rätt till självbestämmande och identifierar tre huvudkategorier. Den första omfattar tidigare koloniserade eller FN-mandatstyrda territorier. Den andra avser existerande stater, där folket har rätt att bestämma sin politiska status utan yttre inblandning. I detta fall fungerar självbestämmanderätten som skydd mot extern påverkan och är ständigt relevant. Den tredje kategorin utgörs av territorier som har varit del av en existerande stat men har saknat möjlighet till självstyre, såsom Kosovo och Eritrea.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Förenta nationernas stadga, art. 2(1).

¹⁹⁵ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s.125.

¹⁹⁶ *Ibid.*, 126.

Crawford tolkar gällande folkrätt korrekt när han hävdar att områden som tidigare varit koloniserade eller stått under FN-mandat har rätt till självbestämmande. Detta stöds av flera resolutioner, däribland förklaringen om självständighet för koloniala länder och folk, som fastslår att folk i koloniserade områden har rätt till självbestämmande, att välja sin politiska status samt att eftersträva ekonomisk, social och kulturell utveckling. Internationella domstolens praxis bekräftar också detta, då domstolen har tydliggjort att folk i koloniserade territorier har rätt att utöva självbestämmande över hela sitt territorium. En förvaltande stat kan således inte dela upp territoriet utan befolkningens tydliga vilja.¹⁹⁷ Det råder även enighet inom folkrätten om att självbestämmanderätten i koloniala sammanhang innebär en rätt att bilda egen stat, vilket bland annat framgår av Kanadas högsta domstolens avgörande i "*Reference re Secession of Quebec*".¹⁹⁸

Jag anser dock att Crawford's uppfattning, enligt vilken redan existerande stater kan sägas åtnjuta självbestämmanderätt i form av skydd mot yttre interventioner, inte utgör en korrekt tolkning av självbestämmanderätten. Självbestämmanderätten tillkommer folk och inte stater, vilket tydligt framgår av centrala folkrättsliga dokument såsom FN-stadgan, de båda FN-konventionerna om mänskliga rättigheter samt relevanta resolutioner från generalförsamlingen där rätten till självbestämmande är stadgad. Att beskriva självbestämmanderätten som ett skydd för redan existerande stater mot yttre interventioner innebär därför en begreppslig förskjutning, där rättighetens subjekt omdefinieras från folk till stater. En sådan tolkning riskerar att sammanblanda självbestämmanderätten med andra folkrättsliga principer, såsom suveränitet och territoriell integritet, vilka redan tillerkänner stater skydd mot yttre interventioner.

När det gäller Crawford's synsätt att självbestämmanderätten även omfattar territorier som är en del av existerande stater men som hade nekats rätten att utöva självstyre, anser jag att han har gjort en korrekt tolkning av självbestämmanderätten enligt gällande rätt. Det finns en uppfattning, både i doktrin och rättspraxis, att grupper som har nekats möjligheten att utöva intern självbestämmanderätt har rätt att utöva extern självbestämmanderätt som ett sista alternativ, vilket kan innebära en rätt att ensidigt bilda en egen stat. Detta följer bland annat av Kanadas högsta domstolens avgörande i Quebec.¹⁹⁹ Det finns dock två problematiska aspekter av Crawford's uppfattning i detta sammanhang. För det första, även om hans tolkning har brett stöd inom folkrätten, råder det delade meningar och oklarhet kring vilka ytterligare

¹⁹⁷ Chagos Advisory Opinion (2019), para. 160.

¹⁹⁸ Reference re Secession of Quebec, para.134.

¹⁹⁹ Ibid., para.134.

krav som måste vara uppfyllda för att ett territorium som nekats intern självbestämmanderätt ska ha rätt att bilda en egen stat. För det andra preciserar Crawford inte närmare vad självbestämmanderätten innebär för de territorier som har förvägrats självstyre.

Det finns även en uppfattning inom doktrin att bedömningen av om en grupp utgör ett folk kan baseras på historisk legitimitet, exempelvis om det tidigare har funnits en gräns mellan det område som vill bryta sig loss och resten av staten.²⁰⁰ Jag anser dock att denna tolkning inte har starkt stöd i folkrätten när det gäller att avgöra om en grupp utgör ett folk. Det faktum att det tidigare har funnits en gräns mellan ett område och resten av landet innebär inte per definition att befolkningen i området utgör ett folk. Somaliland utgör ett tydligt exempel. Trots att Somaliland var en brittisk koloni²⁰¹ finns det en uppfattning att befolkningen där, eftersom de inte skiljer sig etniskt, kulturellt eller språkligt från resten av Somalia, inte kan betraktas som ett eget folk.²⁰² Detta innebär enligt min uppfattning att förekomsten av en tidigare gräns inte i sig medför att den grupp som lever i området som vill bryta sig loss automatiskt kan klassificeras som ett eget folk med rätt till extern självbestämmande. Istället krävs en bedömning av om gruppen i området, i förhållande till resten av landet, utgör ett folk som etniskt, kulturellt och språkligt skiljer sig från övriga befolkningen. Endast då kan gruppen hävda att den utgör ett folk.

Milano Sterio har som redogjorts tidigare presenterat en alternativ definition av begreppet ”folk”, där bedömningen sker genom ett tvådelat test med en objektiv och en subjektiv komponent. Den objektiva komponenten fokuserar på i vilken utsträckning folket delar faktorer såsom språk, historia och kultur. Den subjektiva komponenten avser i vilken grad gruppen uppfattar sig själva som en distinkt grupp och har förmåga att bilda en stabil politisk enhet.²⁰³

Sterios definition av begreppet ”folk” i viss utsträckning överensstämmer med gällande folkrätt. Sterio betonar gemensamt språk, kultur och historia, vilket delas av folkrättsexperter från UNESCO.²⁰⁴ En viktig distinktion som saknas i Sterios definition är om gruppen måste utgöras av en hel etnisk grupp eller om en etnisk enklav räcker. Det är heller inte tydligt om gruppen måste omfatta en betydande del av befolkningen i ett land eller om en mindre del är tillräcklig. Vidare förtydligar han inte vilka kriterier eller metoder som avgör om gruppen

²⁰⁰ Bring m.fl., Sverige och folkrätten, s. 78.

²⁰¹ Rahn, 'The Curious Case of Somaliland'.

²⁰² Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States,' s. 387.

²⁰³ Sterio, 'On the Right to External Self-Determination', s. 142.

²⁰⁴ Thornberry, 'The Principle of Self-Determination', s. 187.

uppfattar sig själva som en distinkt och sammanhållen grupp som kan skapa en robust politisk enhet. Dessa otydligheter gör Sterios definition otillräcklig.

En alternativ och mer restriktiv definition av begreppet ”folk” har framförts av Borgen, vars uppfattning har redogjorts för i kapitel 4. Enligt Borgen kan en mindre del av befolkningen i en stat som huvudregel inte anses utgöra ett folk, utan begreppet omfattar i regel en hel etnisk nation.²⁰⁵ Skillnaden mellan Borgens och en bredare definition ligger alltså i att den senare kan omfatta även mindre grupper. Utvecklingen till följd av det starka stödet för Kosovos självständighet kan dock innebära att även homogena etniska enklaver i en annan nation betraktas som ett folk enligt Borgen.²⁰⁶ Det är viktigt att notera att Borgen diskuterar begreppet folk uteslutande i relation till rätten till extern självbestämmanderätt, det vill säga rätten för en grupp att bryta sig loss från sin moderstat och bilda en egen stat.

Jag bedömer att Borgens uppfattning utgör en korrekt tolkning av hur begreppet folk bör förstås i förhållande till extern självbestämmanderätt enligt gällande rätt. Eftersom extern självbestämmanderätt endast aktualiseras i undantagsfall är det rimligt att den tolkas restriktivt och att det ställs höga krav för att gruppen ska anses utgöra ett folk. En grupp ska utgöra en betydande del av befolkningen i en stat. Gruppen ska också antingen utgöra en hel etnisk nation eller åtminstone en homogen etnisk enklav i en annan stat för att kunna betraktas som ett folk i detta sammanhang och därmed har rätt till extern självbestämmanderätt att bryta sig från sin moderstat och bilda egen stat.

När det gäller tolkningen av begreppet folk i relation till rätten till internt självbestämmande finns det däremot begränsad vägledning i doktrin. Mot denna bakgrund anser jag att den restriktiva tolkning som Borgen förespråkar inte är lämplig i detta sammanhang. Den restriktiva tolkningen innebär en snävare definition av vilka grupper som omfattas av rätten till internt självbestämmande. Jag menar att denna definition är otillräcklig för att avgöra om en grupp har rätt till internt självbestämmande. Istället behövs en mer generös tolkning, där det inte krävs att gruppen utgör en hel etnisk nation eller en etnisk enklav. Gällande rätt bör därför tolkas så att det är tillräckligt att en grupp utgör en minoritet i något relevant hänseende för att den ska anses utgöra ett folk med rätt till internt självbestämmande. En sådan tolkning överensstämmer med den bakomliggande tanken för den interna

²⁰⁵ Borgen, Kosovo's Declaration of Independence.

²⁰⁶ Ibid.

självbestämmanderätten, vars syfte är att säkerställa att moderstaten garanterar minoriteters rättigheter.²⁰⁷

5.1.2 Problematisering av begreppet folk utifrån ett TWAIL perspektiv

Avsaknaden av en enhetlig definition av begreppet ”folk” i förhållande till självbestämmanderätten utgör ett problem ur ett TWAIL-perspektiv. Förespråkare för TWAIL har ifrågasatt folkrättens påstådda universalitet och hävdar att den i själva verket präglas av ett eurocentriskt synsätt. Ett framträdande exempel är de mänskliga rättigheterna, vilka ofta presenteras som universella men i stor utsträckning anses vara formade utifrån europeiska normer.²⁰⁸ Eurocentrismen präglar fortfarande dagens folkrätt. Rättsliga begrepp såsom självbestämmanderätten är djupt rotade i Europas politiska, ekonomiska och kulturella historia.²⁰⁹

Kriterierna för när en grupp ska anses utgöra ett folk och därmed omfattas av självbestämmanderätten har i stor utsträckning utvecklats utifrån europeiska och västerländska perspektiv. Ett illustrativt exempel är det rådgivande yttrandet om Åland, där europeiska beslutsfattare slog fast att en mindre del av ett folk inte kan betraktas som ett eget folk som har rätt att bilda egen stat.²¹⁰ Inom folkrättslig doktrin har också västerländska experter, såsom James Crawford, i stor utsträckning utvecklat de kriterier som avgör om en grupp utgör ett folk. I praktiken tillämpas därför främst definitioner utformade av europeiska och västerländska författare. Detta skapar problem ur ett TWAIL-perspektiv. Exempelvis blir det i fall som Somaliland, där befolkningen huvudsakligen består av klaner och inte utgör en egen etnisk grupp, svårare att uppfylla kraven för att betraktas som ett folk enligt dessa definitioner. Kosovo, som utgör en etnisk enklav, uppfyller däremot lättare de snäva kriterier som fastställts av europeiska och västerländska aktörer för att utgöra ett folk. Detta illustrerar, enligt TWAIL, att begreppet folk som framställs som universell i praktiken är eurocentriskt. Koskeniemi betonar att folkrättens grundläggande begrepp och distinktioner bygger på europeiska erfarenheter och perspektiv.²¹¹

Mot denna bakgrund framträder ur TWAIL-perspektivet kritik mot definitionen och tillämpningen av begreppet folk inom självbestämmanderätten, särskilt i dess externa form.

²⁰⁷ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

²⁰⁸ Bendel, 'Third World Approaches to International Law', s. 405.

²⁰⁹ Eslava och Pahuja, 'Beyond the (Post)Colonial', s. 196.

²¹⁰ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'. Av källan framgår att en liten grupp inte utgör ett folk. Att det är europeer som har bestämt är min personliga tolkning.

²¹¹ Eslava och Pahuja, 'Beyond the (Post)Colonial', s.196.

Jämförelsen mellan Somaliland och Kosovo i ovan visar att en snäv, etnisk tolkning får konkreta rättsliga konsekvenser: Kosovo uppfyller lätt de kriterier som utvecklats av europeiska och västerländska aktörer, medan samhällen organiserade kring klaner som ofta finns i globala sydkontinentens möjligheten att erkännas som "*folk*" ur ett självbestämmande rättsligt perspektiv. Detta bekräftar att självbestämmanderätten, trots sina universella anspråk, i praktiken formas av europeisk historisk och politiska synsätt. För att motverka denna obalans skulle, ur TWAIL-perspektiv, finnas ett behov av ett ökat utrymme för tredje världens författares perspektiv inom folkrättslig doktrin. En sådan breddning skulle möjliggöra en mer inkluderande tolkning av begreppet *folk*, som bättre beaktar olika sätt att organisera ett samhälle. På så sätt kan den eurocentriska prägeln på självbestämmanderätten minska.

Den restriktiva tolkningen av vad som utgör ett folk kan, ur ett TWAIL-perspektiv, vidare problematiseras som en mekanism för exkludering. Förespråkare för TWAIL har påpekat att suveränitetsbegreppet utvecklades av europeiska aktörer och har använts för att exkludera, marginalisera och beröva icke-europeiska folk deras makt.²¹² Begreppet "folk", såsom det tolkas inom ramen för självbestämmanderätten, tenderar att exkludera många grupper, särskilt de som är organiserade i klaner och därmed inte omfattas av den snäva definition som etablerats av europeiska och västerländska aktörer. Enligt denna definition som redogjorts i ovan måste en grupp utgöra en hel etnisk grupp eller en etnisk enklav i ett annat land. Därmed kan begreppet anses vara exkluderande ur ett TWAIL-perspektiv.

5.1.1.3 Intern och extern självbestämmanderätt

En ytterligare komplikation beträffande självbestämmanderätten är den rådande oklarheten kring dess faktiska innebörd. Varken FN-stadgan eller de konventioner och resolutioner där självbestämmanderätten uttrycks ger tydlig vägledning om rättighetens räckvidd. Detta medför osäkerhet om självbestämmanderätten omfattar en rätt för ett territorium att ensidigt separera sig från sin moderstat utanför den koloniala kontexten. Oklarheten har förstärkts genom Internationella domstolens rådgivande yttrande om Kosovo från 2010. Domstolen konstaterade då att det råder delade meningar om självbestämmanderätten ger upphov till en sådan rättighet utanför den koloniala kontexten när en grupp inte är utsatta för förtryck eller för exploatering.²¹³ Denna osäkerhet kan dock förklaras av att frågan om en rätt till ensidig

²¹² Anghie, 'Rethinking International Law', s. 28.

²¹³ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para. 82.

utbrytning låg utanför ramen för den fråga som FN:s generalförsamling hänskjutit till domstolen. Domstolens prövning avsåg enbart om Kosovos ensidiga självständighetsförklaring stred mot folkrätten.²¹⁴ Skillnaden mellan ensidig utbrytning och ensidig självständighetsförklaring är att ensidig utbrytning avser frågan om ett område, med stöd av extern självbestämmanderätt, har rätt att bilda en egen stat utan moderstatens samtycke. En ensidig självständighetsförklaring avser däremot själva handlingen att förklara självständighet. Det är därför problematiskt att ICJ i Kosovo-fallet inte prövade om folkrätten medger en rätt att, inom ramen för extern självbestämmanderätt, bryta sig loss från sin moderstat utanför den koloniala kontexten. Problemet är, som tidigare redogjorts, att den fråga som hänskjutits till ICJ var snävt formulerad och enbart avsåg självständighetsförklaringen som sådan. En möjlig förklaring till detta enligt min uppfattning är att frågor om ensidiga utbrytningar ofta är kontroversiella, och ett klagande från ICJ om huruvida extern självbestämmanderätt innefattar en sådan rätt skulle kunna skapa spänningar. Därför behandlades inte denna fråga i domstolens prövning.

Eftersom Internationella domstolen inte har klagat självbestämmanderättens räckvidd får Kanadas högsta domstolens avgörande i *Reference Re Secession of Quebec* stor betydelse. Här fastslås tydligt att självbestämmanderätten normalt utövas inom den befintliga staten, i vilket intern självbestämmanderätt är utgångspunkten, och att ensidig statsbildning endast kan ske vid exceptionella omständigheter och under strikta villkor.²¹⁵

Det kan därmed konstateras att folkrätten intar en restriktiv hållning till extern självbestämmanderätt, vilken endast aktualiseras i undantagsfall. Denna tolkning stöds av statspraxis. Den dominerande uppfattningen är att självbestämmanderätten utanför koloniala situationer ska utövas inom ramen för den befintliga statens konstitution.²¹⁶ Liknande synsätt återfinns i doktrin. Där betonas att extern självbestämmanderätt inte har starkt stöd i folkrätten.²¹⁷ Som tidigare nämnts har Kanadas högsta domstol identifierat ett begränsat antal situationer där extern självbestämmanderätt, i form av rätt till ensidig statsbildning, kan aktualiseras. Dessa situationer omfattar främst koloniala sammanhang, utländsk ockupation samt fall där rätten till internt självbestämmande har nekats.²¹⁸ De två förstnämnda kategorierna är i huvudsak inte kontroversiella inom folkrätten. Det råder dock betydande

²¹⁴ Ibid., para. 83.

²¹⁵ Reference re Secession of Quebec, para. 126.

²¹⁶ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s. 415.

²¹⁷ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

²¹⁸ Reference re Secession of Quebec, paras. 126 and 131.

oklarhet kring de kriterier som måste vara uppfyllda för att extern självbestämmanderätt ska aktualiseras när intern självbestämmanderätt har nekats.

Kanadas högsta domstol har inte närmare preciserat vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att ett område med stöd av extern självbestämmanderätt ska kunna bryta sig loss från sin moderstat och bilda en egen stat i situationer där intern självbestämmanderätt har nekats. Inga generella kriterier eller yttrande har utgetts från internationella domstolen heller, därmed saknas det tydlig vägledning kring hur denna bedömning ska göras. Av denna anledning har doktrin fått större betydelse än andra rättskällor. Följande kriterier har identifierats i doktrin. En grupp som gör anspråk på extern självbestämmanderätt måste utgöra ett folk, ha utsatts för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter av den stat de vill separera sig från samt sakna andra effektiva rättsmedel enligt nationell eller internationell rätt.²¹⁹

Det första kriteriet innebär, såsom tidigare beskrivits, att en grupp som kräver extern självbestämmanderätt måste utgöra ett folk i etnisk mening. En grupp människor som inte utgör en distinkt etnisk grupp i förhållande till övriga befolkningen i den stat som gruppen vill bryta loss sig ifrån anses därför inte uppfylla kriteriet för att betraktas som ett folk med rätt till extern självbestämmande. När det gäller det andra villkoret, att gruppen ska ha utsatts för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter, är det oklart hur allvarliga dessa brott måste vara. Kreuter menar att brotten åtminstone bör motsvara de övergrepp som drabbade Kosovoalbanerna.²²⁰ Det råder osäkerhet om i vilken utsträckning denna uppfattning delas av andra folkrättsexperter. Det är dock tydligt att den externa självbestämmanderätten utgör ett undantag inom folkrätten och endast kan aktualiseras under mycket restriktiva förutsättningar. Denna undantagskaraktär innebär att kriteriet om att den berörda gruppen ska ha utsatts för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter måste tolkas strikt och ges ett högt tröskelvärde.

Gällande rätt bör därför tolkas så att det krävs kränkningar av sådan intensitet, systematik och omfattning att de väsentligen kan tillskrivas staten som ansvarig aktör. I praktiken innebär detta att moderstaten måste ha använt militärt våld eller jämförbart grovt våld riktat mot gruppen som vill bryta sig loss. Enstaka eller mindre omfattande övergrepp är inte tillräckliga för att uppfylla detta kriterium, även om de i sig kan utgöra allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna.

²¹⁹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

²²⁰ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 388- 389.

Det är samtidigt inte rimligt att tolka kriteriet så restriktivt som Kreuter gör, genom att kräva att övergreppen måste uppnå på samma nivå som den etniska rensning som kosovoalbanerna utsattes för under konflikten i Kosovo. En sådan tolkning riskerar att sätta tröskeln på en nivå som i praktiken endast omfattar extrema undantagsfall och därmed kraftigt begränsar tillämpningsområdet för den externa självbestämmanderätten.

En mer väl avvägd tolkning är att kränkningarna måste vara mycket allvarliga och innefatta statligt sanktionerat våld, utan att nödvändigtvis nå upp till nivån av fullskalig etnisk rensning. Det avgörande bör vara om övergreppen sammantaget utgör en allvarlig och genomgripande kränkning av gruppens mänskliga rättigheter, snarare än om de motsvarar ett specifikt historiskt extremfall. En sådan tolkning bevarar den externa självbestämmanderättens undantagskaraktär och ger samtidigt kriteriet ett rättsligt meningsfullt innehåll.

Det tredje kriteriet, som innebär att gruppen som önskar utträde inte får ha haft tillgång till effektiva rättsmedel vare sig nationellt eller internationellt rätt, bör tolkas så att det ställer krav på att samtliga tillgängliga fredliga medel har uttömts innan en ensidig utbrytning kan övervägas. Extern självbestämmanderätt bör därmed betraktas som en sista utväg och kan endast aktualiseras när samtliga andra möjliga lösningar har visat sig sakna faktisk verkan.

En sådan tolkning innebär att den grupp som önskar utträde måste ha försökt lösa konflikten inom ramen för den befintliga staten. Detta förutsätter att gruppen har förhandlat med sin moderstat i syfte att uppnå en lösning, exempelvis genom självstyre, autonomi eller andra arrangemang som möjliggör ett faktiskt utövande av internt självbestämmande. Kriteriet bör vidare förstås så att extern självbestämmanderätt inte kan åberopas så länge det finns realistiska möjligheter att tillgodose gruppens rättigheter genom interna arrangemang. Så länge alternativ som självstyre, decentralisering eller andra former av intern självbestämmanderätt är möjliga, kan en ensidig utbrytning inte anses vara förenlig med gällande rätt. Först när dessa alternativ i praktiken har visat sig otillgängliga eller verkningslösa anses kravet på uttömmande av rättsmedel vara uppfyllt.

Situationen i Kosovo som redogjorts ovan kan tjäna som vägledning i detta avseende. Vid tidpunkten för självständighetsförklaringen hade samtliga fredliga alternativ uttömts, och det enda återstående medlet för att behålla Kosovo som en del av Serbien var militärt våld.²²¹ Även om Kosovofallet inte utgör ett bindande prejudikat, illustrerar detta hur gällande rätt

²²¹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

kan tolkas så att extern självbestämmanderätt endast aktualiseras när inga andra praktiska möjliga och fredliga lösningar återstår som ett sista alternativ.

5.1.1.4 Problematisering av externa självbestämmanderätt utifrån ett TWAIL perspektiv

Det faktum att intern självbestämmanderätt utgör huvudregeln i folkrätten, medan extern självbestämmanderätt endast aktualiseras i undantagsfall, framstår som problematiskt ur ett TWAIL-perspektiv. Enligt detta synsätt är självbestämmanderätten, trots sitt anspråk på universalitet, inte universell. Särskilt grupper i tredje världen har begränsade möjligheter att åberopa extern självbestämmanderätt. Somalilands situation utgör ett tydligt exempel på att självbestämmanderätten präglas av eurocentriska utgångspunkter, eftersom kriterierna för att aktualisera extern självbestämmanderätt har utvecklats inom västerländsk rättspraxis och doktrin, exempelvis genom Kanadas högsta domstolens praxis. Detta bekräftar, enligt TWAIL, bland annat den kritik som Koskenniemi framhåller, nämligen att folkrättens grundläggande begrepp och distinktioner formats utifrån europeiska utgångspunkter.²²² Vidare ur TWAIL-perspektiv kan det hävdas att områden som Kosovo, på grund av sin geografiska och politiska placering i Europa, lättare uppfyller kriterierna för extern självbestämmanderätt än områden i tredje världen. Detta förstärker bilden av bristande universalitet i självbestämmanderätten.

Ur ett TWAIL-perspektiv utgör det faktum att extern självbestämmanderätt endast tillämpas i undantagsfall en exkluderande mekanism inom folkrätten. Detta medför att områden som Somaliland, vilka har etablerat fungerande statsskick och uppvisar faktisk politisk stabilitet, utestängs från möjligheten att erkännas som stater och delta i det internationella samfundet, eftersom de inte uppfyller de strikta kriterier som ställs för extern självbestämmanderätt.

Ur ett TWAIL-perspektiv framstår det som särskilt problematiskt att kravet på att en grupp som önskar bilda en egen stat utan moderstatens samtycke ska ha utsatts för allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter ofta tolkas genom ett snävt och selektivt raster. Inom doktrin lyfts exempelvis Kosovo ofta fram som ett centralt fall där kriteriet anses uppfyllt, medan liknande fall från det globala syd sällan får motsvarande uppmärksamhet. Detta bidrar till att etablera en mycket hög tröskel för vad som betraktas tillräckligt allvarliga kränkningar, vilket i praktiken försvårar för befolkningar i postkoloniala kontexter att uppfylla kriteriet.

²²² Eslava och Pahuja, 'Beyond the (Post)Colonial', s. 196.

Det är motiverat att ifrågasätta varför just övergreppen i Kosovo anses uppfylla tröskelvärden. Ur ett TWAIL-perspektiv uppstår även frågan varför de övergrepp som drabbade befolkningen i Somaliland inte anses nå upp till samma tröskel, trots att över 20 000 personer dödades i Somaliland jämfört med cirka 10 000 i Kosovo. Detta illustrerar, enligt TWAIL-perspektivet, att kriteriet är exkluderande eftersom det missgynnar områden och grupper i tredje världen som försöker frigöra sig från sina moderstater.

Vidare ur ett Twail perspektiv är det även problematiskt att extern självbestämmanderätt endast aktualiseras som en sista utväg. Detta krav beaktar inte situationer där möjligheten till internt självbestämmande i praktiken aldrig har existerat. I fallet Somaliland som redogjorts tidigare saknades en fungerande moderstat, eftersom moderstaten Somalia under lång tid har varit en dysfunktionell stat. Förutsättningarna för att befolkningen i Somaliland skulle kunna utöva intern självbestämmanderätt var därmed obefintlig redan från början. Trots detta tillämpas kravet på extern självbestämmanderätt som sista utväg även i sådana situationer, vilket riskerar att osynliggöra de faktiska maktförhållanden som råder i postkoloniala kontexter.

Sammanfattningsvis kan dessa kriterier, ur ett TWAIL-perspektiv, förstås som uttryck för en folkrättslig ordning där extern självbestämmanderätt endast erkänns i ett begränsat antal fall som överensstämmer med ett redan etablerat normativt ramverk som är utformad för att gynna Europa och västvärlden och missgynna tredje världen eller globala syd. Detta kan jämföras med hur begreppet suveränitet historiskt har utformats för att exkludera, marginalisera och beröva icke-europeiska samhällen deras makt²²³. Därmed kan extern självbestämmanderätt inom folkrätten, utifrån ett TWAIL-perspektiv, betraktas som ett instrument för exkludering..

5.1.2 Territoriell integritet

5.1.2.1 Territoriell integritet i rättsligt kontext

Utifrån ordalydelsen i FN-stadgan kan det konstateras att principen om territoriell integritet är nära kopplad till våldsförbudet. Principen innebär dock inte något uttryckligt förbud mot ensidiga självständighetsförklaringar. Detta har även bekräftats av Internationella domstolen

²²³ Anghie, 'Rethinking International Law', s. 28.

ICJ, som har slagit fast att folkrätten inte innehåller ett generellt förbud mot sådana förklaringar.²²⁴ Samtidigt innebär territoriell integritet i praktiken en betydande begränsning av utrymmet för extern självbestämmanderätt att bilda egen stat och därmed ändra moderstaternas gränser. Vidmar har särskilt uppmärksammat detta och framhåller självbestämmanderätten utanför den koloniala kontexten som huvudregel ska utövas intern, inom ramen för respekt för den befintliga statens territoriella integritet och normalt inte leder till bildandet av en ny stat.²²⁵

Vidmar har gjort en korrekt tolkning av gällande rätt, eftersom hans uppfattning överensstämmer med Friendly Relations-deklarationen, vilken anses återspegla sedvanerätt.²²⁶ Friendly Relations-deklarationen anger att självbestämmanderätten inte får tolkas på ett sätt som leder till upplösning av suveräna stater som respekterar denna rätt.²²⁷ Deklarationen kan tolkas som att territoriell integritet ges företräde framför extern självbestämmanderätt som utgångspunkt. Denna prioritering återspeglas även i statspraxis. Självbestämmanderätten utanför koloniala situationer förväntas utövas inom ramen för respekten för moderstatens territoriella integritet. Ett uttryck för detta är att ett område som ensidigt bryter sig loss från sin moderstat utan dess samtycke, som regel, inte upptas som medlem i FN.²²⁸ Afrikanska staters statspraxis som kommer till uttryck genom afrikanska unionen återspeglar samma synsätt och det framgår tydligt i unionens constitutive act som redogjorts tidigare att medlemsstaternas territoriella integritet ges företräde framför anspråk på extern självbestämmanderätt.

Mot denna bakgrund kan det konstateras att principen om territoriell integritet innebär att stater i regel inte bör erkänna ett område som ensidigt har brutit sig loss från sin moderstat som en självständig stat utan moderstatens samtycke. Erkännande av sådana områden av andra stater hotar legitimiteten i den territoriella integritet. Därför måste principen om territoriell integritet tolkas som ett hinder för erkännande av områden som har brutit sig loss. Det är dock viktigt att påpeka att även om territoriell integritet vanligtvis begränsar extern självbestämmanderätt, är denna princip inte absolut. Enligt gällande rätt kan extern självbestämmanderätt i undantagsfall ges företräde framför territoriell integritet, förutsatt att de strikta kriterierna för sådan rätt är uppfyllda, särskilt i situationer där intern självbestämmanderätt har nekats. Detta synsätt finner stöd i Friendly Relations-deklarationen,

²²⁴ ICJ, *Kosovo Advisory Opinion* (2010), para. 84.

²²⁵ Vidmar, 'Territorial Integrity and the Law of Statehood', s. 708.

²²⁶ *Ibid.*, s. 707.

²²⁷ UN General Assembly, 'Declaration on Friendly Relations', s.124.

²²⁸ Crawford, "The Creation of States in International Law", s. 415,417.

som anger att självbestämmanderätten inte får tolkas så att den upplöser suveräna stater som respekterar denna rätt.²²⁹

Utifrån detta kan Friendly Relations-deklarationen tolkas som att territoriell integritet endast skyddar stater som tillhandhåller intern självbestämmanderätt. Om en moderstat inte garanterar intern självbestämmanderätt kan ett område som vill bryta sig loss få sitt anspråk på extern självbestämmanderätt erkänt utan att moderstatens territoriella integritet anses ha kränkts. Även Kanadas högsta domstol har som redogjorts tidigare uttalat att extern självbestämmanderätt gäller som sista utväg när intern självbestämmanderätt har nekats, vilket innebär att extern självbestämmanderätt i undantagsfall kan ges företräde framför territoriell integritet.

Det ovanstående resonemanget förutsätter emellertid existensen av en moderstat vars territoriella integritet kan skyddas. Detta väcker frågan om hur principen om territoriell integritet ska tillämpas i situationer där moderstaten har upphört att existera. Bekim Bruka framhåller i Kosovofallet att Kosovo utgjorde en del av Jugoslavien, som hade upphört att existera innan Kosovo utropade sin självständighet. Därför innebär Kosovos självständighetsförklaring inte kränkning av någon stats territoriella integritet.²³⁰

Utifrån detta kan det konstateras att Jugoslaviens upplösning innebär att principen om territoriell integritet rättsligt sett inte kunde aktualiseras i Kosovofallet. Därmed har ingen kränkning av territoriell integritet skett. Om en moderstat har upphört att existera och ett område som tidigare var en del av moderstaten utropar självständighet och bildar en egen stat, anses utbrytningen inte kränka någon stats territoriella integritet. En stat som träder i moderstatens ställe kan därför inte hävda att dess territoriella integritet har kränkts av området som utropat sin självständighet.

5.1.2.2 Problematismen av territoriell integritet utifrån ett TWAIL perspektiv

Ur ett TWAIL-perspektiv framstår territoriell integritet som ett fenomen format av kolonialismen. Detta begrepp används fortfarande för att uppnå liknande syften, det vill säga att bevara existerande staters territoriella enhet på bekostnad av extern självbestämmanderätt

²²⁹ UN General Assembly, 'Declaration on Friendly Relations', s. 124.

²³⁰ Bruka, 'Self-determination in Flux: Kosovo's Independence in International Law'.

för grupper som eftersträvar självständighet. TWAIL-tänkare framhåller att kolonialismens arv kvarstår genom olika rättsliga innovationer, vilka har sitt ursprung i koloniala praktiker och utvecklades för att kontrollera och exploatera koloniserade områden. Dessa begrepp tillämpas fortfarande för att uppnå samma mål som under kolonialismen.²³¹

Enligt TWAIL-perspektivet kan den nuvarande statspraxisen förstås som en reproduktion av koloniala strukturer av nya stater. Självbestämmanderätten utanför den koloniala kontexten utövas med hänsyn till moderstatens befintliga gränser, eftersom regler som ursprungligen utformades av kolonialmakterna fortsatt tillämpas. Afrikanska unionens tydliga fokus på territoriell integritet illustrerar detta, ofta på bekostnad av extern självbestämmanderätt.

5.1.3.1 Montevideokonventionen

När det gäller Montevideokonventionen kan det konstateras att ett område som eftersträvar statsbildning måste uppfylla samtliga kriterier i artikel 1. Dessa kriterier är dock problematiska, eftersom deras tillämpning ofta är oklar. Exempelvis innebär kravet på permanent befolkning att invånare ska ha för avsikt att vara varaktigt bosatta²³² men det är osäkert hur detta gäller områden där majoriteten av befolkningen är nomader. Även kravet på beboeligt territorium²³³ skapar tolkningsproblem, särskilt för områden som till stor del består av öken, såsom Västsahara.

Vidare behandlar det andra kriteriet i Montevideokonventionen förekomsten av ett bestämt territorium. För att detta krav ska anses uppfyllt krävs att regeringen utövar effektiv kontroll över åtminstone en del av territoriet.²³⁴ Det är dock oklart hur stor del av territoriet som måste stå under en sådan kontroll för att kriteriet ska anses vara uppfyllt, vilket öppnar för varierande bedömningar i olika situationer. Det finns inget rådgivande yttrande från den internationella domstolen där frågan om hur stor del av territoriet som en regering måste kunna kontrollera för att kriteriet ska anses vara uppfyllt har prövats. Min bedömning är dock om ett område vill bryta sig loss från sin moderstat för att bilda egen stat, då måste det ställas höga krav. Regeringen måste ha kontroll över majoriteten av hela territoriet som den gör anspråk på.

²³¹ Anghie, 'Rethinking International Law, s. 35.

²³² Bachmann och Prazauskas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States,'s. 402.

²³³ Ibid.,s. 403.

²³⁴ Crawford, The Creation of States in International Law, s. 46.

Det tredje kriteriet rör, i anslutning till frågan om territoriell kontroll, existensen av en regering och anses inom doktrin vara det mest centrala kravet för statsbildning.²³⁵ Crawford framhåller att förekomsten av en regering är en förutsättning för att de övriga kriterierna i artikel 1 ska uppfyllas.²³⁶ Enligt min bedömning har Crawford gjort en korrekt tolkning av konventionens krav, eftersom avsaknaden av en regering innebär att det saknas en auktoritet som kan upprätthålla ordning inom territoriet och säkerställa att området uppfyller sina internationella åtaganden. Förekomsten av en regering är dessutom nödvändig för att mellanstatliga relationer ska kunna fungera.²³⁷ Regeringen måste vidare kunna utöva effektiv kontroll över territoriet utan stöd från främmande makter.

Det fjärde och sista kriteriet i artikel 1 avser regeringens kapacitet att upprätthålla internationella relationer. Detta kriterium är omdiskuterat, eftersom det finns olika tolkningar i den folkrättsliga doktrinen. En uppfattning är att kriteriet inte utgör ett krav för statsbildning, utan snarare är en konsekvens av erkännande.²³⁸ Denna synpunkt bygger på att det är svårt för nybildade och icke-erkända stater att uppvisa förmåga att ingå internationella relationer. En motsatt uppfattning inom doktrin hävdar att regeringens kapacitet att upprätthålla internationella relationer indikerar en hög grad av självständighet, i den meningen att enheten inte är beroende av någon annan stat.²³⁹ Det råder dock osäkerhet kring vad som krävs för att detta kriterium ska anses vara uppfyllt. Jag anser att kravet på kapacitet att ingå internationella relationer inte är särskilt högt ställt. Somaliland, som ännu inte har erkänts, har exempelvis uppfyllt detta villkor.²⁴⁰ Det bör därför vara tillräckligt att regeringen kan visa, exempelvis genom deltagande i förhandlingar med andra stater och avsaknad av internt konkurrerande motstånd, att kapaciteten föreligger. Under sådana omständigheter anses kriteriet vara uppfyllt.

5.1.3.2 Problematisering av Montevideokonventionen utifrån ett TWAIL perspektiv

Det första kravet i Montevideokonventionen är att en stat ska ha en permanent befolkning. Det råder dock oklarhet om hur detta krav tillämpas på områden där befolkningen mestadels

²³⁵ Ibid., s. 56.

²³⁶ Ibid., s. 56.

²³⁷ Ibid., s. 56.

²³⁸ Crawford, *The Creation of States in international law*, s. 61.

²³⁹ Bachmann och Przauskas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States,' s. 408.

²⁴⁰ se avsnitt 4.1.1 de sista tre styckena där det redogjorts att Somaliland har uppfyllt kravet på att upprätthålla internationella relationer.

består av nomader. Ur ett TWAIL-perspektiv kan detta krav kritiseras. Kraven i Montevideokonventionen framstår som universella, men är inte i praktiken. TWAIL-forskare har länge ifrågasatt folkrättens påstådda universalitet och menar att eurocentrismen fortfarande präglar folkrätten.²⁴¹ Detta syns bland annat på folkrättsliga kriterier, till exempel kravet på permanent befolkning för statsbildning. Dessa kriterier är formade av europeisk, ekonomisk, kulturell och politisk historia. Kravet på permanent befolkning är ett tydligt exempel. Det kan innebära att områden med stor nomadisk befolkning i det globala syd eller tredje världen inte anses uppfylla kravet för att klassas som stat. Därför kan Montevideokonventionens kriterier inte ses som universella.

Ur ett TWAIL-perspektiv kan kravet på permanent befolkning vidare kritiseras för sin exkluderande effekt. TWAIL-forskare framhåller att begrepp som suveränitet har utformats av europeiska aktörer för att exkludera, marginalisera och frånta icke-européer deras makt²⁴². På liknande sätt riskerar kravet på permanent befolkning att utesluta regioner med betydande nomadbefolkning i globala syd från möjligheten till statsbildning.

Det första kravet om permanent befolkning innebär även, enligt doktrin, att territoriet ska vara beboeligt. Även detta krav är problematiskt ur ett TWAIL-perspektiv. Det visar ytterligare att folkrätten och Montevideokonventionens kriterier inte är universella, utan utgår från ett västerländskt synsätt. Kravet på beboeligt territorium kan innebära att områden som till stor del består av öken har svårt att uppfylla kriterierna. Detta gäller ofta i den så kallade tredje världen, till exempel Västsahara. Ur ett TWAIL-perspektiv kan detta krav ses som exkluderande. Det utesluter regioner med stora obeboeliga områden från möjligheten att uppfylla kraven för att klassas som stat.

Det andra kravet på bestämt territorium kan från ett TWAIL-perspektiv kritiseras för att exkludera grupper som lever i gränsområden, har nomadisk livsstil och saknar fast territorium från möjligheten att bilda en stat.

5.1.4.1 Uti possidets juris

Mot bakgrund av denna utredning kring uti possidets juris kan det konstateras att uti possidets juris har utvecklats till en allmän folkrättslig princip vars huvudsakliga funktion är att upprätthålla territoriell stabilitet.²⁴³ Principen innebär att gränser som

²⁴¹ Eslava och Pahuja, 'Beyond the (Post)Colonial', s. 196.

²⁴² Anghie, 'Rethinking International Law,' s. 28.

²⁴³ ICJ Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso v. Mali), para. 20.

gäller vid tidpunkten för självständighet ska bestå. Utöver att utgöra en allmän folkrättslig princip kan uti possidetis juris även anses återspegla statspraxis i en afrikansk kontext. Detta framgår av att principen kommer till uttryck i Kairoresolutionen²⁴⁴ och av att afrikanska stater i praktiken har agerat som om principen vore bindande, bland annat genom att konsekvent hantera gränstvister i enlighet med den.

Principen var ursprungligen begränsad till koloniala sammanhang, men dess tillämpningsområde har sedermera utvidgats till att även omfatta situationer utanför den koloniala kontexten. Detta blev tydligt när principen tillämpades för att hantera gränstvister mellan de stater som uppstod efter upplösningen av det forna Jugoslavien. Tillämpningen av uti possidetis juris har medfört att den externa självbestämmanderätten, i form av en rätt att ensidigt bilda en egen stat, har begränsats. Detta har skett dels genom att ensidiga utbrytningar i Afrika som regel har mötts av starkt motstånd²⁴⁵, dels genom att det i det forna Jugoslavien fastslogs att självbestämmanderätten inte fick tillämpas på ett sätt som innebar förändringar av de gränser som gällde vid självständigheten, om inget annat uttryckligen avtalats.²⁴⁶

Utifrån det ovan anförda går det att konstatera att uti possidetis juris samverkar med principen om territoriell integritet genom att fungera som ett rättsligt instrument för att bevara rådande territoriella ordningar dvs. skydda moderstatens territoriella enighet. Den Afrikanska unionens obenägenhet att erkänna Somaliland som en stat kan i detta sammanhang förstås som ett uttryck för principens funktion att motverka ensidiga utbrytningar från existerande stater med stöd av extern självbestämmanderätt.

Ett centralt problem med principen är dess inkonsekventa tillämpning. Till exempel kan Somaliland, trots att dess anspråk på självständighet grundas på kolonialt fastställda gränser, nekas erkännande. Detta indikerar att principen inte alltid tillämpas i enlighet med sitt ursprungliga syfte att bevara koloniala administrativa gränser. I samtida secessions-sammanhang används principen istället för att upprätthålla moderstatens territoriella integritet. Principen fyller därmed en dubbel funktion: dels som en stabiliserande mekanism vid avkolonisering, dels som ett begränsande verktyg mot secession. Detta skapar en normativ spänning i dess praktiska tillämpning.

²⁴⁴ Organisation of African Unity, 'Border Disputes among African States'. Resolution AHG/Res. 16(I), Cairo, 1964.

²⁴⁵ Ratner, 'Drawing a Better Line', s. 596.

²⁴⁶ Hasani, 'Uti Possidetis Juris,' s. 91.

5.1.4.2 Problematisering av *uti possidetis juris* utifrån ett TWAIL-perspektiv

Ur ett TWAIL-perspektiv kan principen om *uti possidetis juris* betraktas som en mekanism som bidrar till exkludering. Inom TWAIL-ramverket har begrepp som suveränitet historiskt utformats för att exkludera, marginalisera och frånta icke-europeiska folk deras makt.²⁴⁷ Principen om "*uti possidetis juris*" likt suveränitet fungerar som exkludering genom att fastställa att gränser ska förbli oförändrade från tidpunkten för självständighet. Detta utestänger grupper som är missnöjda med de stater de införlivats ifrån möjligheten att, med stöd av extern självbestämmanderätt, att bilda egna stater. Ett tydligt exempel är det forna Jugoslavien, där den europeiska kommissionen som ansvarade för att lösa gränstvister mellan de nya staterna beslutade att självbestämmanderätten skulle tolkas så att den inte utgjorde grund för att ändra de gränser som förelåg vid självständigheten, om inte annat uttryckligen avtalats.²⁴⁸ Ett ytterligare exempel är Somaliland, som inte erkänns som en stat eftersom principen tillämpas här för att bevara Somalias territoriella integritet.

5.2 Tillämpningen av folkrättsliga principer och kriterier i fallen Somaliland och Kosovo

5.2.1 Montevideokonventionen

Enligt utredningen ovan utgör en central likhet mellan Somaliland och Kosovo att båda uppfyller samtliga kriterier i artikel 1 i Montevideokonventionen. Somaliland och Kosovo har en permanent befolkning, ett definierat territorium samt en regering med kapacitet att upprätthålla internationella relationer. Därmed uppfyller båda områden de grundläggande förutsättningarna för att betraktas som stater enligt folkrätten.

Att uppfylla Montevideokonventionens kriterier är dock inte tillräckligt för statsbildning enligt folkrätten. Om dessa kriterier ensamma vore tillräckliga för att ett missnöjt område med sin moderstat skulle kunna bilda en egen stat, skulle detta få långtgående konsekvenser för statssoveränitet. Denna problematik har

²⁴⁷ Anghie, 'Rethinking International Law', s. 28.

²⁴⁸ Hasani, "*Uti Possidetis Juris*", s. 91.

uppmärksammats i doktrin, bland annat av Kreuter.²⁴⁹ Kreuter har i detta avseende gjort en korrekt tolkning av gällande rätt, eftersom det är relativt enkelt att uppfylla Montevideokonventionens kriterier och om detta ensamt vore tillräckligt för statsbildning, skulle det urholka centrala folkrättsliga principer såsom territoriell integritet.

Jämförelsen mellan Kosovo och Somaliland visar vidare tydligt att uppfyllandet av kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen inte är tillräckligt för frågan om erkännande. Trots att Somaliland uppfyller dessa kriterier har området inte erkänts som stat av någon större del av det internationella samfundet utan enbart av Israel, medan Kosovo har erkänts som stat av över 110 stater. Detta indikerar att Somalilands självständighetsförklaring saknar brett internationellt stöd, medan Kosovos självständighet åtnjuter betydande internationell uppslutning.

5.2.2 Självbestämmanderätten i Somaliland och Kosovofallen

5.2.2.1 Somaliland och extern självbestämmande rätt

Frågan om huruvida Somaliland och Kosovo har rätt till extern självbestämmanderätt, det vill säga rätten att ensidigt bryta sig loss från sina respektive moderstater, uppvisar betydande skillnader mellan fallen. Inom doktrin har flera argument framförts mot att Somaliland skulle ha rätt till extern självbestämmanderätt. Förespråkare för Somalilands självständighet hävdar dock att Somaliland, som tidigare var en brittisk koloni, har rätt att utöva extern självbestämmanderätt eftersom denna rätt inte utnyttjades när Somaliland 1960 gick samman med Somalia. Argumentationen bygger vidare på att unionen mellan Somaliland och Somalia inte skulle vara rättsligt bindande, bland annat eftersom någon folkomröstning inte genomfördes.²⁵⁰

Problemet med detta argument är att, även om det är korrekt att någon folkomröstning om unionen inte hölls, agerade ledarna i Somaliland och Somalia i enlighet med den då rådande folkviljan, som syftade till att skapa ett ”Storsomalia”. Därför framstår argumentet att Somaliland, i egenskap av tidigare brittisk koloni, skulle ha rätt att utöva extern självbestämmanderätt som svagt. Vidare hade Somalia och Somaliland en fungerande och

²⁴⁹ Kreuter, ‘Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States’, s. 382.

²⁵⁰ Kreuter, ‘Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States’, s. 382.

harmonisk union under perioden 1960-1969, innan Siyaad Barre tog makten genom en statskupp. Detta indikerar att unionen mellan parterna var ömsesidig och frivillig.²⁵¹ Det faktum att ett territorium tidigare har varit en koloni ger därmed inte i sig en rätt enligt folkrätten att bilda en egen stat med stöd av den externa självbestämmanderätten, om territoriet därefter frivilligt har förenats med ett annat område. I Somalilands fall innebär detta att dess tidigare status som brittisk koloni saknar rättslig betydelse i detta avseende och därmed inte utgör en självständig grund för att åberopa extern självbestämmanderätt att bryta sig loss från moderstaten Somalia.

Frågan uppstår då om Somaliland kan åberopa extern självbestämmanderätt på någon annan grund. Som tidigare redogjorts för är extern självbestämmanderätt enligt folkrätten undantagsvis tillämplig och aktualiseras endast i exceptionella situationer, såsom koloniala sammanhang, ockupation eller när rätten till intern självbestämmanderätt förvägrats. De två första situationerna, det vill säga ockupation och kolonial kontext, är inte aktuella i Somalilands fall.

När det gäller frågan om Somaliland har vägrats rätten till intern självbestämmanderätt finns det en uppfattning i doktrin, framhållen av både Kreuter och Egger, att Somaliland inte har haft möjlighet att utöva intern självbestämmanderätt eftersom moderstaten Somalia har varit icke fungerande sedan inbördeskrigets utbrott 1991. Denna uppfattning är dock svag, eftersom avsaknaden av intern självbestämmanderätt har varit en följd av statens generella kollaps snarare än resultatet av riktade åtgärder mot befolkningen i Somaliland. Enligt gällande folkrätt ger detta inte i sig upphov till rätt till extern självbestämmanderätt att ensidigt bryta sig loss.²⁵²

Mot denna bakgrund kan Somaliland inte anses ha vägrats rätten till intern självbestämmanderätt på ett sådant sätt att det ger upphov till en rätt att ensidigt bryta sig loss från Somalia. Eftersom extern självbestämmanderätt endast aktualiseras i undantagsfall och intern självbestämmanderätt utgör huvudregeln, bedömer jag därför argumenten för Somalilands rätt till extern självbestämmanderätt som svaga. Därtill talar den rådande statspraxis emot Somalilands rätt till extern självbestämmanderätt att ensidigt bryta sig loss och bilda egen stat, eftersom självbestämmanderätten utanför den koloniala kontexten som huvudregel inte ger rätt att bilda en egen stat. I stället innebär självbestämmanderätten i

²⁵¹ Ibid., s. 383.

²⁵² Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 384-385.

sådana fall att varje folk har rätt att bestämma sin framtid inom ramen för moderstaten och i enlighet med dess konstitution.²⁵³

Även om det hypotetiskt skulle antas att befolkningen i Somaliland har vägrats rätten till intern självbestämmande, vilket inte är fallet, finns det ytterligare kriterier som har utvecklats i doktrin för att extern självbestämmanderätt ska kunna ge rätt att ensidigt bilda en egen stat. Dessa kriterier, som redogjorts för ovan, är att gruppen utgör ett folk i etnisk mening, att gruppen har utsatts för kränkningar av sina mänskliga rättigheter av den stat man vill separera sig ifrån, samt att det inte finns något annat effektivt rättsmedel vare sig nationell rätt eller internationell rätt som gruppen kan åberopa.²⁵⁴ Somaliland uppfyller inte det första kriteriet, eftersom befolkningen i Somaliland, som huvudsakligen men inte uteslutande, består av klanen Isaaq, inte skiljer sig etnisk, språkligt, kulturellt eller religiöst från resten av Somalias befolkning för att kunna utgöra ett eget folk.²⁵⁵ Detta försvårar möjligheterna för Somaliland att åberopa extern självbestämmanderätt som grund för att ensidigt bilda en egen stat.

Utöver att Somaliland inte uppfyller det första kriteriet finns det även en uppfattning i doktrin att Somaliland inte heller uppfyller det andra kriteriet. Även om befolkningen i Somaliland utsattes för omfattande kränkningar av sina mänskliga rättigheter av den somaliska staten under Siad Barres styre, menar Kreuter att de övergrepp som särskilt Isaaq-klanen utsattes för inte når upp till samma nivå som de grymheter som kosovoalbanerna utsattes för, vilka har betecknats som etnisk rensning.²⁵⁶

Jag delar dock inte Kreuters uppfattning. Tvärtom anser jag att de övergrepp som befolkningen i Somaliland utsattes för är minst lika omfattande som de grymheter som drabbade Kosovoalbanerna, om inte mer. Över 20 000 människor uppges ha dödats i Somaliland av den somaliska staten under Siad Barres styre, och konflikterna har lett till omfattande förstörelse av flera städer i Somaliland.²⁵⁷ Jag menar därför att Somaliland uppfyller det andra kriteriet. Eftersom Somaliland emellertid inte uppfyller det första kriteriet att utgöra ett folk i etnisk mening saknar det dock betydelse att det uppfyller det andra, eftersom det krävs att man uppfyller samtliga kriterier.²⁵⁸

²⁵³ Crawford, *The Creation of States in International Law*, s. 415.

²⁵⁴ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

²⁵⁵ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 387.

²⁵⁶ *Ibid.*, s. 388-389.

²⁵⁷ Rahn, 'Curious Case of Somaliland'.

²⁵⁸ Kreuter, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States', s. 389.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att avsaknaden av rätt till extern självbestämmanderätt utgör en grundläggande folkrättslig förklaring till varför Somaliland inte har erkänts som stat av ett större antal stater.

5.2.2.2 Kosovo och självbestämmanderätt

För Kosovo finns det däremot starka argument för en rätt till extern självbestämmanderätt. Befolkningen i Kosovo har förvägrats intern självbestämmanderätt genom att Kosovos självstyre, som tidigare garanterades inom Jugoslavien, upphävdes av Slobodan Milošević 1989.²⁵⁹ Till skillnad från Somaliland uppfyller Kosovo därmed de strikta krav som ställs för extern självbestämmanderätt, eftersom en sådan rätt kan aktualiseras när intern självbestämmanderätt har förvägrats. Kosovo uppfyller även övriga kriterier som krävs för att utöva extern självbestämmanderätt. Kosovoalbaner utgör ett folk i etnisk mening till skillnad från befolkningen i Somaliland, eftersom kosovoalbaner är en etnisk enklav.²⁶⁰ Det betyder att kosovoalbaner är en etnisk distinkt grupp i förhållande till resten av befolkningen i Serbien. Kosovoalbaner har vidare utsatts för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter, vilket framgår av oberoende rapporter som visar att över 10 000 Kosovoalbaner har mördats, att ännu fler har fördrivits från sina hem och att de dessutom har utsatts för andra övergrepp såsom våldtäkter.²⁶¹ Det fanns inte heller, som redogjorts för ovan, något annat rättsmedel vare sig nationell rätt eller internationell rätt som Kosovos befolkning kunde åberopa, eftersom förhandlingarna mellan Kosovo och Serbien inte hade lett till ett tillfredsställande resultat. Detta innebar att det inte fanns några andra medel än militärt våld för att hålla Kosovo kvar som en del av Serbien.²⁶²

Ett problem med Kosovos rätt till extern självbestämmanderätt är dock att ICJ i sitt rådgivande yttrande om Kosovo från 2010 inte fastslog att Kosovo har rätt till extern självbestämmanderätt. Domstolen besvarade inte denna fråga, med motiveringen att frågan om huruvida Kosovo, inom ramen för extern självbestämmanderätt, har rätt att bilda en egen stat föll utanför den frågeställning som generalförsamlingen hade

²⁵⁹ Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

²⁶⁰ *ibid.*

²⁶¹ U.S. Department of State, 'Kosovo II - Human Rights Report 1999-2000'.

²⁶² Borgen, 'Kosovo's Declaration of Independence'.

hänskjutit till domstolen. Generalförsamlingens fråga avsåg enbart om Kosovos självständighetsförklaring stod i strid med folkrätten.²⁶³

Om ICJ hade besvarat frågan och fastslagit att Kosovo har rätt att bilda en egen stat med stöd av extern självbestämmanderätt, hade Kosovos rättsliga ställning varit ännu starkare. Det faktum att ICJ valde att inte ta ställning kan dock inte tolkas som att Kosovo saknar rätt till extern självbestämmande. Domstolens återhållsamhet bör snarare förstås, som redogjorts för ovan, mot bakgrund av att den fråga som generalförsamlingen hänsköt till domstolen var snävt formulerad och inte gav utrymme för ICJ att pröva om Kosovo hade rätt till extern självbestämmanderätt.

Sammantaget visar jämförelsen att Somaliland inte uppfyller de strikta förutsättningarna för extern självbestämmanderätt, medan Kosovo uppfyller samtliga kriterier som enligt doktrin och praxis anses nödvändiga. Mot denna bakgrund är det min uppfattning att detta utgör en av de folkrättsliga förklaringarna till varför ett stort antal stater har erkänt Kosovo som stat, och varför Kosovos ensidiga utbrytning åtnjuter ett brett internationellt stöd i jämförelse med Somalilands utropande av självständighet från Somalia.

5.2.3 Territoriell integritet i Somaliland och Kosovo fallen

5.2.3.1 Territoriell integritet i Somaliland fallet

Den ovanstående utredningen visar att territoriell integritet i Somaliland-fallet innebär en skyldighet att respektera Somalias territoriella integritet. Somalia har rätt till respekt för sin territoriella integritet, vilket framgår av FN-stadgan, Helsingforsdeklarationen och Friendly Relations-deklarationen. Respekten för Somalias territoriella integritet är även förankrad i statspraxis bland afrikanska stater, vilket uttrycks genom den Afrikanska unionen. Dessutom har den Afrikanska unionen tydligt betonat att Somalias territoriella integritet måste respekteras som redogjorts tidigare.

Respekten för Somalias territoriella integritet stöds inte enbart av den Afrikanska unionens statspraxis, utan även av rådande statspraxis i det internationella samfundet. Enligt denna praxis som redogjorts tidigare ska självbestämmanderätten utanför

²⁶³ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para. 83.

koloniala kontexter som huvudregel utövas inom ramen för den befintliga statens territoriella integritet.

Mot bakgrund av ovanstående kan det konstateras att, eftersom Somaliland saknar rätt till extern självbestämmanderätt, måste Somalias territoriella integritet respekteras och ges företräde. Ett erkännande av Somaliland som stat skulle därmed utgöra en kränkning av Somalias territoriella integritet. Det är rimligt att Somalias territoriella integritet upprätthålls och att gällande rätt tolkas så att Somalilands ensidiga utbrytning står i strid med Somalias redan existerande territoriella integritet. Mot denna bakgrund är det förenligt med gällande rätten att Somaliland varken har erkänts som stat av fler stater än Israel eller antagits som medlem i FN eller andra internationella organisationer, eftersom ett sådant erkännande skulle undergräva en av folkrättens grundpelare, nämligen principen territoriell integritet.

5.2.3.2 Territoriell integritet i Kosovofallet

Kosovo skiljer sig från Somaliland i frågan om territoriell integritet. I sitt rådgivande yttrande om Kosovo från 2010 gav ICJ ett tydligt svar på frågan om Kosovos självständighetsförklaring stod i strid med Serbiens territoriella integritet. Domstolen framhöll att Kosovos självständighetsförklaring inte stred mot säkerhetsrådets resolution 1244, eftersom resolutionen inte innehöll något uttryckligt förbud mot en självständighetsförklaring.²⁶⁴ Därmed kan det konstateras att ICJ ansåg att Kosovos självständighet inte kränkte Serbiens territoriella integritet.

Uppfattningen att Serbiens territoriella integritet inte har kränkts stöds även i den folkrättsliga doktrin. Bekim Bruka framhåller att eftersom Kosovo genom den konstitutionella förändringen i Jugoslavien 1974 i praktiken separerades från Serbien och blev en autonom region som i flera avseenden behandlades på samma sätt som de sex republikerna i Jugoslavien, och eftersom Jugoslavien dessutom hade upphört att existera 2006 innan Kosovo utropade sin självständighet 2008, har Kosovos självständighet inte inneburit kränkning av någon stats territoriella integritet.²⁶⁵

Det faktum att Jugoslavien har upphört att existera är avgörande för frågan om Kosovos självständighet har kränkt principen om territoriell integritet. Eftersom

²⁶⁴ ICJ, Kosovo Advisory Opinion (2010), para.119.

²⁶⁵ Bruka, 'Self-determination in Flux: Kosovo's Independence in International Law'.

Jugoslavien har upplösts kan Serbien, som dess efterträdarstat, inte göra gällande att dess territoriella integritet har kränkts genom Kosovos självständighet.

En ytterligare aspekt som talar för att Serbiens territoriella integritet inte har kränkts är att Kosovo, till skillnad från Somaliland, hade rätt att åberopa extern självbestämmanderätt. Enligt gällande rätt anses moderstatens territoriella integritet inte kränkt i de fall där förutsättningarna för extern självbestämmanderätt, vilka endast föreligger i extrema situationer, är uppfyllda.

5.2.3.3 Sammanfattning

Sammantaget visar analysen att territoriell integritet får olika rättslig betydelse i Somaliland- respektive Kosovo-fallet. I Somaliland medför avsaknaden av rätt till extern självbestämmanderätt att Somalias territoriella integritet, med stöd i sedvanerätt och etablerad statspraxis, måste ges företräde. I Kosovo har däremot ICJ:s rådgivande yttrande, Jugoslaviens upplösning och Kosovos rätt till extern självbestämmanderätt medfört att Serbiens territoriella integritet inte anses ha kränkts. Detta är en av de folkrättsliga faktorer som har bidragit till att flera stater har erkänt Kosovo som en stat, till skillnad från Somaliland.

5.2.4 Uti possidetis juris i Somaliland och Kosovo fallen

Principen uti possidetis juris har i fallet för Somaliland utformats i Afrika för att upprätthålla territoriell integritet. I praktiken har detta inneburit att principen fungerar som ett verktyg för att motverka ensidiga utbrytningar på den afrikanska kontinenten. Mot denna bakgrund används uti possidetis juris för att legitimera Somalias territoriella integritet, vilket bland annat manifesteras genom det uteblivna erkännandet av Somaliland som stat.

Samtidigt illustrerar fallet i Somaliland en paradox i tillämpningen av principen. Eftersom Somaliland tidigare var en brittisk koloni, skulle detta i princip tala för att ett erkännande av Somaliland som stat vore förenligt med uti possidetis juris, eftersom självständigheten inte skulle förändra de gränser som kolonialmakten lämnade efter sig. Trots detta har principen i situationer som rör ensidig utbrytning tillämpats främst för att upprätthålla moderstatens, i detta fall Somalias, territoriella integritet i en afrikansk kontext. Konsekvensen är att Somalilands bakgrund som tidigare koloni inte tillmäts avgörande betydelse, vilket innebär

att principen inte tillämpas i enlighet med dess ursprungliga syfte att skydda koloniala gränser.

I Kosovofallet har uti possidetis juris däremot inte haft någon avgörande betydelse, trots att principen tillämpades i det forna Jugoslavien vid hanteringen av gränstvister mellan de tidigare republikerna. En möjlig förklaring är att uti possidetis juris inte har samma normativa tyngd i Europa som i Afrika. Detta kan förklaras av att Europa, till skillnad från Afrika, saknar en jämförbar kolonial historia och att principens ursprungliga funktion var att hantera gränsdragningar mellan forna kolonier.

6. Slutsatser

6.1 Vad innebär de folkrättsliga principerna om självbestämmanderätt, territoriell integritet och uti possidetis juris samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen för områden som vill bryta sig loss från sina moderstater, och hur kan såväl dessa principer som kriterier problematiseras utifrån ett TWAIL-perspektiv?

Den första frågan i uppsatsen ämnade att utreda innebörden av självbestämmanderätten, territoriell integritet, uti possidetis juris samt kriterierna i artikel 1 i Montevideokonventionen för områden som vill bryta sig loss från sina moderstater, samt hur dessa principer och kriterier kan problematiseras utifrån ett TWAIL-perspektiv.

Utredningen i uppsatsen visar att självbestämmanderätten är en grundläggande folkrättslig princip med ergo omnes karaktär. Självbestämmanderätten är vidare indelat i intern och extern självbestämmanderätt. Den externa självbestämmanderätten är emellertid strikt avgränsad, eftersom intern självbestämmanderätt utgör huvudregeln. Extern självbestämmanderätt föreligger endast vid koloniala situationer, ockupation eller när intern självbestämmanderätt har nekats. I det senare fallet krävs dessutom att gruppen utgör ett folk i etnisk mening, har utsatts för omfattande och allvarliga kränkningar samt att effektiva rättsmedel har saknats. Extern självbestämmanderätt är således undantag och aktualiseras som sista alternativ när ett område utanför den koloniala kontexten vill bryta sig loss från sin moderstat utan dess samtycke.

Utifrån utredningen i uppsatsen råder det otydlighet kring definitionen av begreppet folk. De folkrättsliga instrumenten innehåller ingen definition, vilket medför att begreppets innebörd har utvecklats i doktrin. Utredningen visar att kraven är betydligt högre när extern självbestämmanderätt görs gällande än vid intern självbestämmanderätt.

Montevideokonventionens kriterier utgör nödvändiga förutsättningar för statsbildning, men de är inte tillräckliga för statsbildning och erkännande. Detta innebär att uppfyllandet av kriterierna i artikel 1 ger inte i sig rätt till att ensidigt bryta sig loss från en moderstat och erkännas som en stat. För att en statsbildning ska vara folkrättsligt legitim och erkännas av andra stater krävs att området dessutom har rätt till extern självbestämmanderätt. I avsaknad av sådan rätt ges moderstatens territoriella integritet företräde.

Territoriell integritet är dock inte absolut. När förutsättningarna för extern självbestämmanderätt är uppfyllda kan principen inte åberopas för att hindra statsbildning. Samtidigt förutsätter territoriell integritet att den berörda staten fortfarande existerar. Om en moderstat har upphört att existera kan en stat som senare träder i dess ställe inte hävda att ett områdes självständighet kränker dess territoriella integritet.

Principen om *uti possidetis juris* innebär att etablerade gränser ska bestå och har i praktiken förstärkt skyddet för existerande statsgränser vid försök till ensidiga utbrytningar.

Ur ett TWAIL-perspektiv kan det konstateras att flera av de folkrättsliga utgångspunkter som analyserats i denna uppsats har exkluderande effekter, även om de ofta framställs som universella. Den bristande enhetliga definitionen av begreppet folk framstår som särskilt problematisk. Det tolkningsutrymme som uppstår till följd av denna oklarhet har medfört att kriterierna för vilka grupper som omfattas av självbestämmanderätten i stor utsträckning formats utifrån europeiska och västerländska perspektiv. Detta indikerar att folkrätten präglas av eurocentriska utgångspunkter.

Det kan vidare konstateras att principen om territoriell integritet, såsom den tillämpas i praktiken, fungerar som en reproduktion av kolonialismen och därmed begränsa extern självbestämmanderätt. Den starka betoningen på territoriell integritet kan således förstås som ett tecken på att koloniala strukturer fortsatt påverkar folkrättens funktion.

Med avseende på Montevideokonventionen kan det konstateras att kriterierna i artikel 1 kan uppfattas som exkluderande. Kravet på permanent befolkning riskerar att missgynna nomadiska samhällen, medan kravet på ett bestämt territorium kan utesluta

gränsöverskridande grupper. Detta indikerar att kriterierna för statsbildning inte är fullt ut universella i sin praktiska tillämpning.

Principen om *uti possidetis juris* kan särskilt beskrivas som exkluderande utifrån ett TWAIL-perspektiv. I denna uppsats kopplas detta till TWAIL:s uppfattning att begrepp som suveränitet historiskt har utformats på ett sätt som exkluderat och marginaliserat icke-europeiska folk. På liknande sätt verkar *uti possidetis juris* exkluderande genom att fixera gränser vid självständighetstidpunkten och därigenom utestänga grupper som är missnöjda med den stat de införlivats i från möjligheten att, med stöd av extern självbestämmanderätt, bilda egna stater.

6.2 Hur kan dessa principer och kriterier tillämpas i fallen Somaliland och Kosovo för att förklara skillnaderna i erkännande?

Den andra frågan i uppsatsen syftade att utreda hur de folkrättsliga principerna och kriterierna kan tillämpas i fallen Somaliland och Kosovo samt hur deras innebörd bidrar till att förklara skillnaderna i erkännande.

Utredningen visar att båda områdena uppfyller Montevideokonventionens kriterier. Skillnaden i erkännande kan därför inte förklaras genom artikel 1. Den avgörande frågan är istället om förutsättningarna för extern självbestämmanderätt är uppfyllda.

I Kosovos fall hade intern självbestämmanderätt förvägrats, omfattande och allvarliga kränkningar hade begåtts och effektiva rättsmedel saknades och dessutom utgjorde Kosovoalbaner ett folk ur ett folkrättsligt perspektiv. Förutsättningarna för extern självbestämmanderätt var därmed uppfyllda. Därtill hade Jugoslavien upphört att existera som stat. Detta innebar att Kosovos självständighetsförklaring inte kunde anses kränka någon fortsatt existerande stats territoriella integritet. Territoriell integritet utgjorde därför inte ett rättsligt hinder i Kosovo fallet.

I Somalilands fall existerar moderstaten Somalia fortfarande som stat. Förutsättningarna för extern självbestämmanderätt är inte heller uppfyllda eftersom befolkningen i Somaliland inte har nekats till intern självbestämmanderätt och inte heller utgör ett folk ur folkrättsligt

perspektiv, då de inte är en egen etnisk grupp. Därmed ges Somalias territoriella integritet företräde. Den rättsliga förklaringen till skillnaden i erkännande mellan Kosovo och Somaliland är således att extern självbestämmanderätt förelåg i det ena fallet men inte i det andra, samt att territoriell integritet endast kan åberopas av en fortsatt existerande stat.

7. Källförteckning

7.1 Författningar

Förenta nationerna, *Förenta nationernas stadga*, 1945.

Statute of the International Court of Justice, 1945.

Förenta nationerna, *Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, 1966.

Förenta nationerna, *Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter*, 1966.

African Union, *Constitutive Act of the African Union*, 11 juli 2000.

7.2 Fördrag

Montevideo-konventionen om staters rättigheter och skyldigheter, Montevideo, 26 december 1933.

Conference on Security and Co-operation in Europe, *Helsinki Final Act*, Helsingfors, 1 augusti 1975.

7.3 Rättsfall

International Court of Justice, *Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso v. Mali)*, dom, ICJ Reports 1986.

International Court of Justice, *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, dom, ICJ Reports 1986.

International Court of Justice, *Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia)*, dom, ICJ Reports 1995.

International Court of Justice, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, rådgivande yttrande, ICJ Reports 2004.

International Court of Justice, *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, rådgivande yttrande, ICJ Reports 2010.

International Court of Justice, *Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965*, rådgivande yttrande, ICJ Reports 2019.

Supreme Court of Canada, *Reference re Secession of Quebec*, [1998] 2 SCR 217.

7.4 Resolutioner

Organisation of African Unity, *Border Disputes among African States*, AHG/Res. 16(I), Kairo, 17-21 juli 1964.

United Nations General Assembly, *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*, UN Doc A/RES/1514(XV), 14 december 1960.

United Nations General Assembly, *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations*, UN Doc A/RES/2625(XXV), 24 oktober 1970.

7.5 FN-dokument och internationella rapporter

African Union, *Fact-Finding Mission to Somaliland (30 April to 4 May 2005)*. Hämtad 22 oktober 2025:

<https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/au-fact-finding-mission-to-somaliland-30-april-to-4-may-2005.pdf>

African Union, *Communiqué of the 245th Meeting of the Peace and Security Council*, 15 oktober 2010.

United States Department of State, *Kosovo II - Human Rights Report 1999-2000*. Hämtad 8 december 2025:

https://1997-2001.state.gov/global/human_rights/kosovoii/homepage.html

7.6 Böcker

Bring, Ove m.fl., *Sverige och folkrätten*, 6 uppl., Norstedts Juridik, 2020.

Crawford, James R., *The Creation of States in International Law*, 2 uppl., Oxford University Press, 2006.

Henriksen, Anders, *International Law*, 3 uppl., Oxford University Press, 2021.

Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur, 2018.

7.7 Bokkapitel

Bendel, Justine, 'Third World Approaches to International Law: Between Theory and Method', i Deplano, Rossana & Tsagourias, Nicholas (red.), *Research Methods in International Law: A Handbook*, Edward Elgar Publishing, 2021, s. 402-416.

Crawford, James R., 'Kosovo and the Criteria for Statehood in International Law', i Milanović, Marko & Wood, Michael (red.), *The Law and Politics of the Kosovo Advisory Opinion*, Oxford University Press, 2015, s. 280-290.

Falk, Richard, 'Self-Determination under International Law: The Coherence of Doctrine Versus the Incoherence of Experience', i Tiryakian, Edward A. & Adler, Emmanuel (red.), *The Self-Determination of Peoples*, Lynne Rienner Publishers, 2002, s. 31-66.

The Right to Self-determination or Inviolability of Borders in the Horn of Africa? The African Union Approach', i Riegl, Martin & Doboš, Bohumil (red.), *Unrecognized States and Secession in the 21st Century*, Springer, 2017, s. 187-203.

Thornberry, Patrick, 'The Principle of Self-Determination', i Lowe, Vaughan & Warbrick, Colin (red.), *The United Nations and the Principles of International Law*, Routledge, 1994, s. 175-203.

7.8 Vetenskapliga artiklar

Anghie, Antony, 'Rethinking International Law: A TWAIL Retrospective', *European Journal of International Law*, vol. 34, nr 1 (2023).

Bachmann, Sascha-Dominik & Prazauskas, Martinas, 'The Status of Unrecognized Quasi-States and Their Responsibilities Under the Montevideo Convention', *The International Lawyer*, vol. 52 (2019).

Batistich, Marija, 'The Right to Self-Determination and International Law', *Auckland University Law Review*, vol. 7, nr 4 (1995).

Brilmayer, Lea, 'Secession and Self-Determination: A Territorial Interpretation', *Yale Journal of International Law*, vol. 16 (1991).

Borgen, Christopher J., 'Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition', *ASIL Insights*, vol. 12, nr 2 (2008).

Eggers, Alison K., 'When Is a State a State? The Case for Recognition of Somaliland', *Boston College International and Comparative Law Review*, vol. 30 (2007).

Eslava, Luis & Pahuja, Sundhya, 'Beyond the (Post)-Colonial: TWAIL and the Everyday Life of International Law', *Journal of Law and Politics in Africa, Asia and Latin America - Verfassung und Recht in Übersee (VRÜ)*, vol. 45, nr 2 (2012).

Hasani, Enver, 'Uti Possidetis Juris: From Rome to Kosovo', *The Fletcher Forum of World Affairs*, vol. 27, nr 2 (2003).

Hilpold, Peter, 'Self-Determination and Autonomy: Between Secession and Internal Self-Determination', *International Journal on Minority and Group Rights*, vol. 24, nr 3 (2017).

Kreuter, Aaron, 'Self-Determination, Sovereignty, and the Failure of States: Somaliland and the Case for Justified Secession', *Minnesota Journal of International Law*, vol. 19, nr 2 (2010).

Mutua, Makau W., 'What Is TWAIL?', *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*, vol. 94 (2000).

Ratner, Steven R., 'Drawing a Better Line: Uti Possidetis and the Borders of New States', *American Journal of International Law*, vol. 90, nr 4 (1996).

Shaw, Malcolm N., 'The Heritage of States: The Principle of Uti Possidetis Juris Today', *British Yearbook of International Law*, vol. 67 (1997).

Sloan, Blaine, 'General Assembly Resolutions Revisited (Forty Years Later)', *British Yearbook of International Law*, vol. 58, nr 1 (1987).

Sterio, Milena, 'On the Right to External Self-Determination: "Selfistans," Secession, and the Great Powers' Rule', *Minnesota Journal of International Law*, vol. 19 (2010).

Vidmar, Jure, 'Territorial Integrity and the Law of Statehood', *George Washington International Law Review*, vol. 44, nr 4 (2012).

7.9 Tidningsartiklar

BBC News, 'Kosovo Declaration of Independence', 17 februari 2008. Hämtad 8 november 2025:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249677.stm>

Radio Dalsan, 'Somalia's new North-East State Parliament announced - 83 MPs appointed in historic power shift', [publiceringsdatum]. Hämtad 22 oktober 2025:

<https://radiodalsan.com/english-news/292268/somalias-new-north-east-state-parliament-announced-83-mps-appointed-in-historic-power-shift>

Reuters, 'Kenya recognises Kosovo as independent state', 26 mars 2025. Hämtad 8 november 2025:

<https://www.reuters.com/world/europe/kenya-recognises-kosovo-independent-state-first-such-move-five-years-2025-03-26/>

SVT Nyheter, 'Israel erkänner Somaliland som suverän stat', 26 december 2025. Hämtad 29 december 2025:

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/israel-erkanner-somaliland-suveran-stat>

7.10 Webbaserade källor

Bruka, Bekim, 'Self-determination in Flux: Kosovo's Independence in International Law', *Columbia Undergraduate Law Review*, 13 september 2023. Hämtad 25 oktober 2025:

<https://www.culawreview.org/journal/self-determination-in-flux-kosovos-independence-in-international-law>

Council on Foreign Relations, 'Somaliland: The Horn of Africa's Breakaway State', 21 januari 2025. Hämtad 8 december 2025:

<https://www.cfr.org/backgrounders/somaliland-horn-africas-breakaway-state>

Elleily, Amel, 'Beyond Recognition: Why is Somaliland not Sovereign?', *Global Weekly*, 18 mars 2024. Hämtad 23 oktober 2025:

<https://www.global-weekly.com/post/beyond-recognition-why-is-somaliland-no-sovereign>

International Crisis Group, 'The Stakes in the Ethiopia-Somaliland Deal', 6 mars 2024. Hämtad 22 oktober 2025:

<https://www.crisisgroup.org/qna/africa/ethiopia/stakes-ethiopia-somaliland-deal>

Rahn, Richard W., 'The Curious Case of Somaliland', *Discovery Institute*, 6 januari 2005. Hämtad 8 november 2025:

<https://www.discovery.org/a/2373>

Terefe, Fekade & Mohammed, Zerihun, 'Analysis: Somaliland Elections 2024', *Good Governance Africa*, 6 december 2024. Hämtad 22 oktober 2025:

<https://gga.org/analysis-somaliland-elections-2024>

Wilson, Woodrow, 'President Woodrow Wilson's Fourteen Points', *The Avalon Project*, Yale Law School, 8 januari 1918. Hämtad 10 november 2025:

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp